

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: «Організація і методика обліку та аналізу основних засобів на ПП
«ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0711-оа
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»

П.С. Колотило

Керівник: к.н.держ.упр., доцент Пушкарь І.В.

Рецензент: к.е.н., доцент Саєнко О.Р.

Запоріжжя – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Н.М. Проскуріна

« _____ » _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Колотило Поліні Сергіївні

1. Тема роботи: «Організація і методика обліку та аналізу основних засобів на ПП «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»
керівник роботи Пушкарь Ірина Володимирівна, к.н.держ.упр., доцент,

затверджені наказом ЗНУ від 09.06.2022 р., № 642-с.

2. Строк подання студентом роботи 01 грудня 2022 року

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та аналізу основних засобів на ПП «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): дослідити теоретичні аспекти обліку основних засобів; вивчити стан і напрями вдосконалення обліку основних засобів на ПП «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»; проаналізувати організацію та методику аналізу основних засобів на ПП «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить: 28 табл., 4 рис., 14 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.н.держ.упр., доцент Пушкаръ І.В.	19.08.2022	19.08.2022
2	к.н.держ.упр., доцент Пушкаръ І.В.	16.09.2022	16.09.2022
3	к.н.держ.упр., доцент Пушкаръ І.В.	07.10.2022	07.10.2022

7. Дата видачі завдання: 15 червня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	липень 2022	виконано
2.	Виконання вступу	липень 2022	виконано
3.	Виконання розділу 1	серпень 2022	виконано
4.	Виконання розділу 2	вересень 2022	виконано
5.	Виконання розділу 3	жовтень 2022	виконано
6.	Формування висновків	листопад 2022	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2022	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2022	виконано

Студентка _____
(підпис)

П.С. Колотило

Керівник роботи _____
(підпис)

І.В. Пушкаръ

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

В.В. Сьомченко

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

ПЕРЕЛІК ПОЗНАЧЕНЬ ТА УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВСТУП..... 11

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ
ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Економічна сутність і класифікація основних засобів..... 15

1.2 Нормативно правова база з організації обліку основних засобів..... 23

1.3 Методичні аспекти аналізу основних засобів..... 33

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ НА ПП «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства..... 39

2.2 Організаційно-методичні аспекти обліку операцій з основними
засобами на підприємстві..... 46

2.3 Напрями удосконалення обліку основних засобів на підприємстві..... 58

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НАПРЯМИ
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА ПП
«ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»

3.1 Аналіз динаміки, руху та технічного стану основних засобів на
підприємстві..... 62

3.2 Аналіз ефективності використання основних засобів та оцінка
факторів впливу..... 74

3.3 Напрями удосконалення управління основними засобами на
підприємстві..... 82

ВИСНОВКИ..... 85

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ..... 91

ДОДАТОК А Фінансова звітність за 2019 рік.....	99
ДОДАТОК Б Фінансова звітність за 2020 рік.....	101
ДОДАТОК В Фінансова звітність за 2021 рік.....	103

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота містить 3 розділи, 99 с., 4 рис., 28 табл., 3 додатка, 75 джерел.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, АМОРТИЗАЦІЯ, ЗАЛИШКОВА ВАРТІСТЬ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ФОНДОМІСТКІСТЬ, ПРОДУКТИВНІСТЬ, ФОНДОВІДДАЧА

Об'єктом дослідження є приватне підприємство «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ» м. Запоріжжя.

Предметом дослідження є система обліку та аналізу ефективності використання основні засоби.

Мета роботи: вивчити нормативні та літературні джерела, а також практику ведення бухгалтерського обліку та аналізу операцій з руху основних засобів, дати рекомендації щодо удосконалення обліку основних засобів на ПП «ГРБ «Енергія», вказати за результатами аналізу резерви підвищення ефективності їх використання.

Методи дослідження: монографічний, абстрактно-логічний, балансовий, графічний, середніх величин і метод детермінованого факторного аналізу.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у визначенні і впровадженні шляхів удосконалення обліку наявності та руху основних засобів на підприємстві.

За результатами проведеного дослідження сформульований ряд положень, які відзначаються науковою новизною:

– запропоновано шляхи удосконалення обліку основних засобів, зокрема вдосконалення документування інвентаризації та внесення змін до облікової політики;

– обґрунтовано доцільність зміни методів амортизації основних засобів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що здійснені дослідження дозволяють вдосконалити облік та контроль наявності та руху основних засобів підприємства на основі використання сучасних та передових методів дослідження.

SUMMARY

Qualifying work contains 3 sections, 99 pp., 4 fig., 28 tab., 3 annex, 75 references.

FIXED ASSETS, DEPRECIATION, RESIDUAL VALUE, ACCOUNTING, ANALYSIS, PROFITABILITY, CAPITAL INTENSITY, PRODUCTIVITY, RETURN

The object of study is the private enterprise «Bureau «Energy» of Zaporizhzhia.

The subject of research is a system of accounting and analysis of the effectiveness of the use of fixed assets.

The purpose of the qualification work is to study normative and literary sources, as well as the practice of accounting and analysis of operations on the movement of fixed assets, to give recommendations for improving the accounting of fixed assets at the private enterprise, to indicate reserves for improving the efficiency of their use based on the results of the analysis.

Research methods: monographic, abstract-logical, balance, graphic, average values and the method of deterministic factor analysis.

The scientific novelty of the conducted research lies in the determination and implementation of ways to improve the accounting of the presence and movement of fixed assets at the enterprise.

According to the results of the conducted research, a number of provisions were formulated, which are marked by scientific novelty:

- suggested ways to improve the accounting of fixed assets, in particular, improving inventory documentation and making changes to the accounting policy;
- the expediency of changing the methods of depreciation of fixed assets is substantiated.

The practical significance of the obtained results lies in the fact that the conducted research allows to improve the accounting and control of the presence and movement of the company's fixed assets based on the use of modern and advanced research methods.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ПП «ГРБ «Енергія» – приватне підприємство «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ
БЮРО «ЕНЕРГІЯ»

ОЗ – Основні засоби

ЗУ – Закон України

КМУ – Кабінет Міністрів України

П(С)БО – Положення (стандарти) бухгалтерського обліку

МСБО Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

НП(С)БО Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку

МНМА – малоцінних необоротних матеріальних активів

тис. люд.-год. – тисяч людино – годин

тис. люд.-днів – тисяч людино – днів

тис. грн. – тисяч гривень

год. – годин

грн. – гривень

і т.д. – і так далі

% – відсотки

ВСТУП

Забезпечення певних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації відтворення та кращого використання діючих основних засобів і виробничих потужностей підприємств. Ці процеси, з одного боку, сприяють постійному підтриманню належного технічного рівня кожного підприємства, а з іншого, – дозволяють збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої ваги амортизації та витрат на обслуговування виробництва і його управління, підвищувати фондівдачу і прибутковість.

Від ефективного використання основних засобів залежить як фінансовий, так і майновий стан організації. Цим пояснюється необхідність підвищення якості облікової інформації, ефективності її отримання та повноти наданої інформації про основні засоби. Основні засоби виробництва є базою для успішної діяльності підприємства. Маючи чітке уявлення про кожен елемент основних засобів у виробничому процесі, про їх фізичний і моральний знос, про фактори, що впливають на використання основних засобів, можна виявити методи, за допомогою яких підвищиться ефективність використання виробничих потужностей підприємства, що забезпечить зниження собівартості продукції і, звичайно ж, підвищення продуктивності праці. Ці причини підтверджують практичну значимість обраної теми кваліфікаційної роботи.

Актуальність кваліфікаційної роботи полягає в тому, що основні засоби є одним з найважливіших факторів виробництва будь-якої організації. Облік основних засобів, їх стан і ефективне використання безпосередньо впливає на кінцеві результати господарської діяльності організації. Раціональне використання основних засобів і можливостей виробництва організації сприяють поліпшенню техніко-економічних показників, зниженню витрат

виробництва, що зрештою збільшує прибуток підприємства.

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ та методичних підходів до проблеми обліку й аналізу основних засобів зробили провідні зарубіжні та вітчизняні науковці, зокрема: Агрес О.Г., Бланк І.І., Бутинець Ф.Ф., Грабова Н.Н., Голов С.С., Мних Є.В., Неміш Ю.В., Сопко В.В., Сухарський В.С., Суханов Д.Л., Дж. Фрідман, Чижевська Л.В., Чумаченко М.М, Шеремет О.Г., Шкарабан Н.Н та ін. До розробки напрямів удосконалення обліку основних засобів активно долучились такі науковці: Бакагі В.І., Богуцька Л.Т., Власюк Г.В., Залкипрієва С.С., Зубілевич С.Я., Кікало О.О., та ін. Беручи до уваги результати досліджень проведені науковцями, зауважимо, що не всі проблемні питання з обліку і аналізу основних засобів нині вирішені, а наявність невирішених проблем, дискусійність окремих теоретичних положень, їх практичне значення обумовлюють актуальність обраної теми, визначають цільову спрямованість теми дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень з обліку і аналізу основних засобів та розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення на ПП «ГРБ «Енергія» з метою забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Для досягнення зазначеної мети були визначені такі завдання:

- розкрити економічну сутність поняття «основні засоби»;
- охарактеризувати методичні аспекти аналізу основних засобів;
- дослідити нормативно-правову базу та зарубіжний досвід обліку основних засобів;
- розглянути методи нарахування амортизації основних засобів;
- здійснити економіко-організаційну характеристику підприємства;
- вивчити особливості ведення бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві;
- дати оцінку забезпеченості даного підприємства основними засобами та здійснити аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві;

– визначити напрямки покращення використання основних засобів.

Об'єктом дослідження є процес відображення в обліку операцій з основними засобами та аналізу їх використання на ПП «ГРБ «Енергія».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних і практичних положень з обліку та аналізу основних засобів.

У роботі використано наступні методи дослідження об'єкта: діалектичний підхід до вивчення стану основних засобів на ПП «ГРБ «Енергія», метод індукції – на етапі збору, систематизації і обробки інформації для проведення дослідження, метод аналізу і синтезу – для поєднання різних складових елементів економічних явищ в єдиному процесі.

При дослідженні використовувалися законодавчі акти України, нормативні документи, навчальна та наукова література, роботи вітчизняних та зарубіжних учених з питань удосконалення обліку та аналізу основних засобів, фінансової та статистичної звітності підприємства, дані обліку.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у визначенні і впровадженні шляхів удосконалення обліку наявності та руху основних засобів на підприємстві.

За результатами проведеного дослідження сформульований ряд положень, які відзначаються науковою новизною:

– запропоновано шляхи удосконалення обліку основних засобів, зокрема вдосконалення документування інвентаризації та внесення змін до облікової політики;

– обґрунтовано доцільність зміни методів амортизації основних засобів.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення на двох конференціях: XXVI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, тенденції розвитку» та VI Міжнародній науково-практичній конференції «Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти». А також підготовлено та опубліковано дві наукові статті: у

Мультидисциплінарному Міжнародному науковому журналі «Інтернаука» та у Збірнику наукових праць молодих вчених «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства». Випуск 7. (Запоріжжя: ЗНУ, 222).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 75 найменувань, 3 додатків. Основний текст викладено на 99 сторінках. Робота містить 28 таблиць, 4 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Економічна сутність і класифікація основних засобів

В сучасних наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених наявна велика кількість різноманітних поглядів на трактування поняття «основні засоби», найтипівіші з яких наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Варіанти поглядів на поняття «основні засоби» в економічній літературі

Автор, джерело	Визначення
1	2
Й.С. Завадський [1, с. 289]	Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється
С.М. Гречко [2, с. 24]	Основний засіб – необоротний актив, що призначений для господарської діяльності, тобто планується використовувати в господарській діяльності
Н.А. Литнева, Л.І. Малявкіна, Т.В. Федорова [3, с. 68]	Основні засоби – це частина майна, яка виступає у ролі коштів праці при виробництві продукції, виконанні робіт чи наданні послуг або для управління організацією на протязі періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців
Л.К. Сук, П.Л. Сук [4, с. 262]	Основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері
Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла [5, с. 12]	Основні засоби – це засоби праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу, при цьому зберігаючи свою первісну фізичну форму, і переносять свою вартість на вироблений продукт частинами, протягом декількох виробничих циклів унаслідок фізичного та морального зносу

Продовження таблиці 1.1

1	2
А.М. Коваленко [6, с. 192]	Основні засоби – це матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більш ніж один рік (або на протязі операційного циклу, якщо він більше ніж рік), які підприємство утримує в цілях: використання під час виробництва або поставки товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам; виконання адміністративних та соціальних функцій
О.Г. Агрес [7, с. 178]	Основні засоби – це засоби праці у формі матеріальних активів, які утримує підприємство з метою використання у виробничому процесі або здійсненні адміністративних чи соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких становить більше ніж один рік, не змінюючи при цьому своїх форм і розмірів, вартість яких є не меншою від законодавчо встановленого розміру та поступово переноситься в міру фізичного спрацювання та (або) морального старіння на вартість готової продукції проведенням амортизаційних відрахувань
О.В. Коваленко, І.В. Громова [8, с.21]	Основні фонди – це частина засобів виробництва, які діють у процесі виробництва протягом тривалого періоду, зберігають при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою вартість на продукцію частинами у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань
Ю.В. Неміш [9, с. 66]	Основні засоби – це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання
Н.Д. Бабяк [10, с. 178]	Основні засоби – це активи з терміном корисного використання більше одного року, які використовуються на підприємствах у декількох операційних циклах з метою отримання економічної вигоди, не втрачаючи при цьому матеріально-речової форми, та переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами у вигляді нарахованих амортизаційних відрахувань

Аналіз наведених визначень поняття «основні засоби» дозволяє зробити висновок, що більшість авторів при розкритті сутності даної категорії акцентують увагу на наступних основних критеріях визначення основних засобів, зокрема: матеріальність (тобто наявність матеріально-речової форми); призначення (отримуються з метою їхнього використання в процесі виробництва, а також постачання товарів, надання послуг, здавання у оренду іншим фізичним або юридичним особам, а також для здійснення адміністративних або соціально-культурних функцій); строк корисного

використання (який може складати більше року або операційного циклу, якщо термін складає більше року).

Що стосується інших авторів, серед яких можна назвати Н.Д. Бабяк, С.М. Гречко наголошують на особливості визначення об'єкту основних засобів активом, а отже наявна ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, які будуть пов'язані з використанням даного об'єкта у господарській або іншій діяльності [2, с. 24; 10].

Іншим важливим критерієм при визначенні поняття «основні засоби» Й.С. Завадський [1, с. 289], Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла [5, с. 12], Н.Д. Бабяк [10, с. 178] оцінюють амортизацію як «поступове, в міру зношення, перенесення вартості основного засобу на продукцію, що виробляється підприємством». З такої їхньої точки зору, основні засоби можна охарактеризувати як засоби праці (тобто матеріальні активи), які тривалий період, який складає більше 365 днів або протягом декількох операційних циклів, приймають участь в виробничому процесі або господарській діяльності, зберігають особисту натурально-речову форму та по частинах переводять свою вартість на виготовлений продукт, що здійснюється шляхом амортизаційних відрахувань. Підтримуючи позицію зазначених авторів, слід зауважити, що амортизація є одним з суттєво важливих критеріїв ідентифікації об'єкту основних засобів.

Схоже описане визначення поняття «основні засоби» знайшло своє відображення також в Наказі Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» від 12.10.2010 р. № 1202 [11].

Необхідно зазначити, що існує ряд авторів, які при визначенні сутності основних засобів звужуються до сфери їхнього використання. Зокрема, до прикладу, Й.С. Завадський [1, с. 289], О.В. Коваленко, І.В. Громова [8, с. 21] притримуються думки, що сферу використання основних засобів становлять тільки «виробничі процеси». Але варто зазначити, що основні засоби використовуються як в процесі виробництва, так і під час постачання товарів,

надання послуг, здавання у оренду іншим особам юридичним та фізичним особам, здійснення адміністративних або надання соціально-культурних послуг та функцій.

Таким чином можна сказати, що дане визначення основних засобів є дуже звуженим, оскільки не враховує інших сфер їхнього використання. З цієї причини наступна група науковців, серед яких можна назвати Н.А. Литнєва, Л.И. Малявкина, Т.В. Федорова [3, с.68], Л.К. Сук, П.Л. Сук [4, с. 262], А.М. Коваленко [6, с. 192], О.Г. Агрес [7, с. 178], Ю.В. Неміш [9, с. 66], наголошує на необхідності конкретизації сфери використання основних засобів: в виробничій або невиробничій діяльності підприємства (тобто під час виконання адміністративних або соціальних функцій). Одночасно вказаними авторами (окрім О.Г. Агрес, Ю.В. Неміш) поняття «основні засоби» не пов'язане із амортизацією. Власне підтвердження такому трактуванню поняття «основні засоби» можна знайти також в діючих нормативно-правових актах України [12; 14; 15].

На думку Бутинця Ф.Ф., основними засобами є матеріальні активи, які підприємство утримує для використання у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим фізичним та юридичним особам, або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) [16].

Михайлов А.М. характеризує основні засоби як активи, які беруть участь в декількох операційних циклах, не втрачаючи при цьому своєї натурально-речової форми, переносять свою вартість на знову створену продукцію частинами у вигляді нарахованої амортизації, строк корисного використання яких перевищує один рік, а також від використання яких підприємство очікує економічну вигоду [17].

Варто стверджувати, що більшість науковців при розкритті змісту поняття «основні засоби» необхідним критерієм визначення об'єкту основних засобів вважають строк їхнього корисного використання, який

може складати понад один рік або операційний цикл, якщо він складає більше року. Згоджуємось з даною позицією, оскільки підприємство набуває основний засіб із метою його тривалої експлуатації під час господарської діяльності або інших видів діяльності.

В той же час варто зазначити, що жоден із авторів до критеріїв визнання об'єкту основним засобом не включає вартісний показник означеного об'єкту, що є цілком доречним з огляду на надвисокий рівень інфляції.

Сутність та матеріально-речовий зміст основних засобів грають роль визначальних характеристик у окресленні їхнього значення для здійснення відтворювальних процесів, функціонування і розвитку будь-якого виду виробництва.

Уся сукупність наявних виробничих засобів становить найбільшу за питомою вагою частину національного багатства країни. Основні засоби є провідним фактором для визначення характеру матеріально-технічної бази виробничої сфери на різних етапах її розвитку.

При цьому зазначаємо, що всі перелічені автори в незалежності від того факту, чим є для них основні засоби – активом або засобом праці, – сходяться на тому твердженні, що основні засоби схильні до фізичного (тобто матеріального), морального (а саме техніко-економічного), а також вартісного (тобто економічного) зносу.

Можна визначити два види зносу основних фондів [18], а саме фізичний і моральний. Під фізичним зносом основних засобів визнають поступову втрату основними фондами власних первісних техніко-експлуатаційних якостей, а отже своєї споживчої вартості, і цей процес викликає зменшення її реальної вартості, тобто з'являється економічний знос. Фізичний (або матеріальний) знос основних засобів як правило пов'язаний з їхнім використанням та проявляється у руйнуванні, поламаках та інших процесах. Він характеризується поступовою втратою основними фондами споживчої вартості, а також вартості в процесі її виробничого

споживання внаслідок впливу тих чи інших факторів, наприклад, сил природи або надзвичайних подій. Фізичний знос може здійснюватись у формах механічного зносу, або корозії та утомлюваності металів, а також деформації та руйнації споруд [19].

Таким чином, основні засоби визначаємо як активи, що мають свою матеріальну форму та призначені для використання в господарській діяльності суб'єкта господарювання, вартість яких на сьогодні перевищує 6000 грн. та поступово зменшується у зв'язку із фізичним або моральним їхнім зношенням, а очікуваний термін їхнього корисного використання становить понад один рік з дати їхнього введення в експлуатацію.

Основні засоби, які використовуються на виробництві, поділяються на певні групи в залежності від того, яку роль вони відіграють в виробничому процесі. Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби класифікуються за такими на ступними групами [12] (рис. 1.1.):

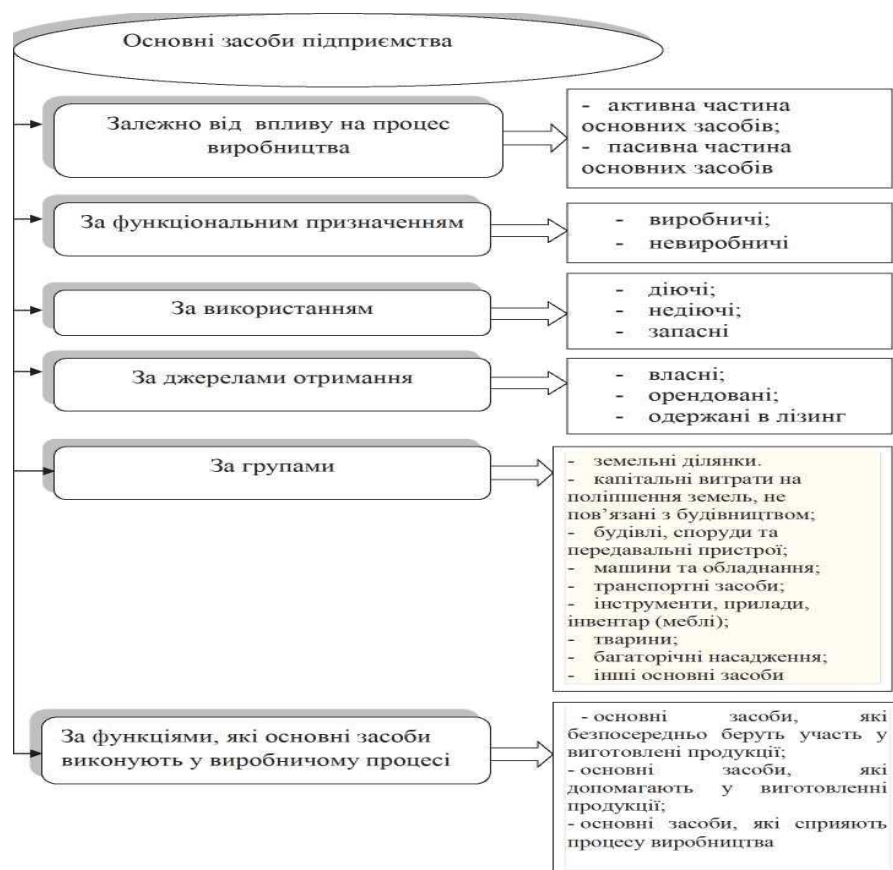

Рисунок 1.1 – Класифікація основних засобів

- 1) земельні ділянки;
- 2) капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
- 3) будівлі, споруди та передавальні пристрої;
- 4) машини та обладнання;
- 5) транспортні засоби;
- 6) інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- 7) тварини;
- 8) багаторічні насадження;
- 9) інші основні засоби.

В цілому всі основні засоби, залежно від впливу на процес виробництва, поділяють на дві частини: активну і пасивну. Активні основні засоби виступають тими засобами праці, що безпосередньо впливають на оборотні засоби, перетворюючи їх на готову продукцію (робочі машини, устаткування, транспортні засоби, вимірювальні й регулюючі прилади, обчислювальна техніка та лабораторне устаткування). Частина основних засобів, яка є пасивною, не використовується активно у виробництві, проте є необхідною умовою його здійснення (будівлі, споруди).

За основним функціональним призначенням основні засоби розрізняють: виробничі та невиробничі. До складу виробничих основних засобів належать засоби, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню у сфері матеріального виробництва. На відміну від виробничих невиробничі основні засоби не беруть безпосередньої участі у процесі матеріального виробництва і призначені переважно для обслуговування житлового та комунального господарств, забезпечення культурно-побутових потреб населення у невиробничій сфері тощо [22].

За використанням основні засоби поділяють на діючі, недіючі та запасні. До діючих належать усі основні засоби, що використовуються у господарській діяльності підприємства.

До недіючих належать основні засоби, що тимчасово не використовуються у зв'язку з консервацією окремих об'єктів або приміщень (цехів) підприємства.

До запасних основних засобів належить різне устаткування, що знаходиться в резерві та призначене для заміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються.

За джерелами отримання основні засоби поділяють на власні (які в свою чергу, можуть бути придбаними чи виробленими), орендовані чи одержані в лізинг. За функціями, які основні засоби виконують у виробничому процесі, їх можна класифікувати так [23]:

1) основні засоби, які безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції (або ті, які виготовляють продукт), до них можна віднести робочі машини й устаткування, виробничий і господарський інвентар, оскільки вони безпосередньо задіяні у виготовленні продукції;

2) основні засоби, які допомагають у виготовленні продукції, сюди входять вимірювальні і регулюючі прилади; обчислювальна техніка та лабораторне устаткування, оскільки вони не виготовляють продукції, проте допомагають у дотриманні усіх необхідним вимог щодо виготовлення якісного продукту;

3) основні засоби, які сприяють процесу виробництва, тобто ті, які не беруть безпосередньої участі та не допомагають виробництву, а лише створюють необхідні умови для нього, серед них можна виділити будівлі, споруди, транспортні засоби.

Таким чином, проведене дослідження сутності поняття «основні засоби» дозволило встановити, що основними критеріями визнання основних засобів є: матеріальність (наявність матеріально-речової форми); призначення (утримуються з метою використання їх в процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг або для здійснення адміністративних чи соціально-культурних функцій); строк корисного використання (більше року або операційного циклу, якщо він більше року); амортизаційність (здатність

об'єкту в процесі експлуатації поступово переносити свою вартість на результат діяльності підприємства) тощо.

1.2 Нормативно-правова база з організації обліку основних засобів

У процесі організації обліку основних засобів необхідним є використання певних законодавчі і нормативних документів.

Зокрема, на організації господарського обліку поширюються положення Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» № 996-XIV від 16 липня 1999 року, в якому «Бухгалтерський облік є перевіркою, вимірюванням, реєстрацією, накопиченням та узагальненням інформації про господарську діяльність. Зберігати та передавати зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [23].

Отже, виходячи із реалій реформування економічних відносин країни, а також змін у формах власності та враховуючи факт того, що одним з найважливіших елементів в системі бухгалтерського обліку є рахунок – Міністерство фінансів України від 30 листопада 2018 р. № 291 , 1999 р. затвердило «План рахунків підприємства щодо активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій» [24], який на даний момент повністю запроваджено у всіх юридичних особах, які використовують у своїй діяльності облікові записи. Варто зазначити той факт, що при розробці плану рахунків враховуються також загальноприйняті технології і міжнародні стандарти бухгалтерського обліку саме з метою забезпечення керівників необхідною інформацією для виконання ними їхніх управлінських функцій, а також надання інформації акціонерам або іншим діловим партнерам, зокрема надання податкової і статистичної звітності.

Примітка щодо застосування плану рахунків має за мету забезпечення однорідних операцій на пов'язаних синтетичних рахунках та субрахунках, а

не однорідне - відображення господарських операцій [25]. В даних інструкціях наведено короткий опис та методику використання синтетичних рахунків та субрахунків. Це є типовою схемою реєстрації і групування інформації про господарські операції (тобто основний поточний рахунок).

Міністерство фінансів України розробило та затвердило положення (тобто стандарти) бухгалтерського обліку.

Облік основних засобів на підприємствах, організаціях всіх форм власності з 1 січня 2000 р. регулюються П(С)БО 7 «Основні засоби», затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246 і зареєстрований у Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999 р. за № 751/4044, де наводиться порядок визнання основних засобів активами, класифікація для цілей бухгалтерського обліку, порядок визнання первісної вартості основних засобів при їх надходженні [12]. Окрім того, слід зазначити, що при відображенні у обліку та фінансовій звітності основних засобів необхідно обов'язково враховувати вимоги інших П(С)БО:

- НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- П(С)БО 16 «Витрати»;
- П(С)БО 9 «Запаси»;
- П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»;
- П(С)БО 14 «Оренда»;
- П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств».
- П(С)БО 15 «Дохід».

МСБО 16 «Основні засоби» надає простір для професійного судження, на відміну від чітких норм П(С)БО, при використанні критеріїв оцінки для визнання частин та із чого складається об'єкт основних засобів. Таки чином підприємство має право одноосібно визначати об'єкт основних засобів, не зважаючи на відмінності у терміні корисного використання його складових частин. Слід в свою чергу зауважити, що норми МСБО 16 та Методичних рекомендацій з обліку основних засобів №561 від 30.09.2003 р., на відміну від П(С)БО 7 дозволяють розділити вартість об'єкту основного засобу на

суттєві частини та кожен частину амортизувати окремо, без визнання (тобто формування) окремих об'єктів. При цьому термін корисної експлуатації і метод амортизації таких суттєвих частин можуть бути зовсім різними. Особливої уваги заслуговує п. 14 МСБО 16, відповідно до якого, за умови коли задовольняються критерії визнання активу в якості частини об'єкту основних засобів можна визначити витрати на проведення регулярних основних технічних оглядів об'єктів основних засобів.

Господарські операції відображаються у бухгалтерському обліку за допомогою їх безперервного та безперервного методу обліку. За даними Міністерства фінансів України № 88 від 24 травня 1995 р. Положеннями визначено порядок створення, отримання, відображення та зберігання в бухгалтерському обліку оригіналів документів, реєстрів бухгалтерського обліку, підприємств бухгалтерського обліку та звітності, їх об'єднань та організацій бухгалтерського обліку (крім банків) незалежно від форм власності (далі – підприємства). Міністерство фінансів України затвердило методичну пропозицію.

Облік товарно-матеріальних цінностей (наказ Мінфіну № 2 від 10.01.2007 р.), який враховує поточні економічні умови та вимоги національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Рекомендується здійснювати методичне забезпечення обліку товарно-матеріальних цінностей усіх галузей економіки за такими напрямками: підтвердження та оцінка товарно-матеріальних цінностей; транспортно-експлуатаційні документи; облік і контроль наявності та руху товарно-матеріальних цінностей на складських і виробничих ділянках; облік запасів; характеристика облік упаковки.

Відповідно до вищезазначених рекомендацій наказом Міністерства земельної політики України від 21.12.2007 р. № 929 затверджено Методичні рекомендації щодо використання професійної форми оригіналів документів для обліку основних засобів сільськогосподарських підприємств. Дані методичні рекомендації сформульовані для підтримки методичних засад

обліку основних засобів у сільськогосподарських підприємствах та ґрунтуються на вимогах основних нормативно-правових актів та законопроектів для різних організацій-корпоративних облікових організацій у правовій формі.

В організації обліку основних засобів важливу роль відіграє інвентарний підрахунок. Саме цей елемент методів обліку забезпечує перевірку та документальне підтвердження наявності та достовірності даних бухгалтерського обліку матеріальних цінностей. Міністерством фінансів затверджено Положення про перелік активів і пасивів відповідно до наказу від 02.09.2017 №879, яке поширюється на юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності (крім банків), а також іноземні представництва з економічної діяльності Основний орган.

У «Положенні» чітко прописані основні правила організації та проведення інвентаризації. Слід зазначити, що опис інвентаризації, поведінка інвентаризації та інформація про звірку базуються на вимогах, визначених «Положенням про забезпечення документації бухгалтерського обліку», а для первинних документів враховуються обов'язкові реквізити та вимоги, передбачені цим положенням. Окремо розглядається порядок інвентаризації активів і зобов'язань: основні засоби, нематеріальні активи, капітальні вкладення, запаси, біологічні активи, грошові кошти, грошові кошти та їх еквіваленти, суворо задекларовані форми документів, дебіторська і кредиторська заборгованість, витрати і витрати, витрати і витрати. Резервні кошти. Окремий розділ присвячений правилам перевірки та реєстрації результатів чек-листа.

Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо використання бухгалтерських книг для сільськогосподарських підприємств», затверджених наказом МінАПК від 04.06.2009 р. № 390, за книгами бухгалтерського обліку слід проводити комплексний інвентаризаційний облік. – порядок 4 А с.-г. і відомості про рахунок.

Нагляд за економічним контролем здійснюється за допомогою деяких нормативно-правових актів. Одним із законопроектів є Закон України «Про основні засади контролю за державними фінансами в Україні» (назва закону внесена відповідно до Закону від 16.10.2015 р. № 5463-VI) [14], який визначає його статус, і функції і основи юридичної діяльності, а також основні положення про організації фінансового контролю моєї країни та їх діяльність.

Закон України «Про внесення змін до законів України» від 14 вересня 2006 р. №140-V щодо аудиторської діяльності, надає вид економічного контролю – визначення аудиту. Це перевірка публічного обліку, бухгалтерського обліку, оригіналів документів та іншої інформації фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, бухгалтерського обліку та їх повноти та відповідності встановленим законам та чинному законодавству. Закон також передбачає, що незалежний контроль (аудит) може здійснювати незалежний персонал.

Щодо нормативно-правового регулювання обліку основних засобів, то воно вирізняється серед інших об'єктів бухгалтерського обліку власною специфікою. Перш за все через те, що пов'язане із розмаїттям нормативної бази. В даному випадку мова йде про те, що висвітлення інформації щодо певних питань організації обліку основних засобів присутнє не тільки в НП(С)БО №7 «Основні засоби» [12], а й у Податковому кодексі України [13].

Окрім цього, не слід забувати той факт, що більшість підприємств, зокрема, що відносяться згідно вітчизняного законодавства до великих, а також інші підприємства, що наведені в переліку Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [24], мають оприлюднювати фінансову звітність, в якій відображаються основні засоби вже за міжнародними стандартами, в яких також наявна нормативна база, що стосується обліку даного бухгалтерського об'єкту. Сюди ж буде входити Концептуальна основа фінансової звітності [27], хоч вона і вміщує

здебільшого узагальнену інформацію щодо активів в цілому, проте й основні засоби відносяться саме до даної групи.

У зв'язку з цим доцільним буде виокремлене відображення специфіки ведення обліку основних засобів з метою порівняння вітчизняної та міжнародної нормативно-правової бази. Тому в табл. 1.2 відобразимо перелік головних критеріїв, за якими можна у порівняльному аспекті розглянути НП(С)БО № 7 [12] та МСБО 16 [28], що стосуються обліку основних засобів.

Таблиця 1.2 – Порівняння вітчизняної та міжнародної нормативно-правової бази щодо організації обліку основних засобів на підприємстві

Порівняльна ознака	НП(С)БО	МСБО	Порівняльний висновок
1	2	3	4
Нормативно-правовий документ, що регламентує облік основних засобів	НП(С)БО №7 «Основні засоби» від 27.04.2000 № 92 [6]	МСБО №16 «Основні засоби» від 01.01.2012 [10]	Сфера застосування нормативно-правових документів, що полягає у використанні стандартів лише тими суб'єктами господарювання, що відповідно до законодавства мають на це повноваження, повністю збігається, тому їх можна вважати подібними між собою.
Поняття «основні засоби»	Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше 1 року	Основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть за очікуванням, протягом більше одного періоду	Поняття «основні засоби» згідно НП(С)БО та МСБО можна ототожнювати між собою, якщо головна мета їх утримання на підприємстві та очікуваний строк їх використання збігаються, але в національному стандарті зазначається, що засоби можуть використовуватися також з метою здійснення соціально-культурних функцій, що відсутнє у міжнародному.

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
Групи / класи основних засобів	Земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель; будинки, споруди; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, приладдя, інвентар; тварини; багаторічні насадження; інші основні засоби.	Земля; земля та будівлі; машини та обладнання; кораблі; літаки; автомобілі; меблі та приладдя; офісне обладнання.	У національному стандарті спостерігається більша кількість розгрупвань основних засобів, аніж у міжнародному, але згідно МСБО кожне підприємство в залежності від специфіки діяльності обирає, які групування необхідно йому відображати в обліку.

В табл. 1.3 розглянемо порівняння НП(С)БО № 7 [12] та МСБО 16 [28], що стосуються оцінки і визнання основних засобів на підприємстві.

Таблиця 1.3 – Порівняння вітчизняної та міжнародної нормативно-правової бази щодо оцінки і визнання основних засобів на підприємстві

Порівняльна ознака	НП(С)БО	МСБО	Порівняльний висновок
1	2	3	4
Визнання основних засобів	Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає економічні вигоди	Собівартість даного об'єкта слід визнавати активом, якщо і тільки якщо: а) є ймовірність, що майбутні економічні вигоди, до суб'єкта господарювання;	Те ж саме стосується і визнання основних засобів, як бачимо, даний процес ідентично відображається, що в національних
Оцінка під час визнання основних засобів	Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.	Об'єкт основних засобів, який відповідає критеріям визнання активу, слід оцінювати за його собівартістю.	Щодо оцінки під час їх визнання, то можна помітити різницю щодо застосовуваних термінів: первісна вартість та собівартість.

Продовження таблиці 1.3

1	2	3	4
Елементи первісної вартості (НП(С)БО) / собівартості (МСБО) основних засобів	Первісна вартість складається з: а) суми, що сплачують постачальникам та підрядникам; б) реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі; в) суми ввізного мита; г) суми непрямих податків; витрати зі страхування ризиків доставки; д) витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження; е) інші витрати, пов'язані з доведенням до придатного стану.	Собівартість об'єкта основних засобів складається з: а) ціни його придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовувані податки на придбання. б) будь-яких витрат, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в необхідний стан. в) первісної попередньої оцінки витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території.	Проте, не зважаючи на різні найменування оцінки, складові даних вартостей не відрізняються один від одного, оскільки витрати, з яких складається, що первісна вартість, що собівартість, є подібними між собою.
Переоцінка основних засобів	Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість	Переоцінки слід проводити з достатньою регулярністю, так щоб балансова вартість суттєво не відрізнялася від тієї, що була б визначена із застосуванням справедливої вартості на кінець звітного періоду.	Процес переоцінки основних засобів у порівняльному аспекті слід вважати абсолютно ідентичним, оскільки умови її проведення цілком співпадають в обидвох розглянутих стандартах.

Тому в табл. 1.4 відобразимо перелік головних критеріїв, за якими можна у порівняльному аспекті розглянути НП(С)БО № 7 [12] та МСБО 16 [28], що стосуються амортизації основних засобів.

Оцінюючи табл. 1.2-1.4, можна зробити висновок, що під час розгляду обраних нами порівняльних ознак з метою детального аналізу нормативно-правового регулювання обліку основних засобів можна відмітити як схожість, так і відмінності змісту національного та міжнародного стандартів.

Так, наприклад, загальна сутність основних засобів, початок та припинення їх визнання, а також умови проведення переоцінки слід вважати майже ідентичними, як в розгляді НП(С)БО, так і МСБО [29].

Таблиця 1.4 – Порівняння вітчизняної та міжнародної нормативно-правової бази щодо організації амортизації основних засобів на підприємстві

Порівняльна ознака	НП(С)БО	МСБО	Порівняльний висновок
1	2	3	4
Амортизація основних засобів, а саме: - сума основних засобів, що амортизується;	Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.	Сума активу, що амортизується - визначається після вирахування його ліквідаційної вартості.	Те ж саме стосується й значення такого поняття, як «сума, що амортизується» - вони однакові.
- період амортизації основних засобів	Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом, і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.	Амортизацію активу починають, коли він стає придатним для використання, тобто коли він доставлений до місця розташування та приведений у стан, у якому він придатний до експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом. Амортизацію активу припиняють на одну з двох дат, яка відбувається раніше: на дату, з якої актив класифікують як утримуваний для продажу, або на дату, з якої припиняють визнання активу.	Алгоритм визначення періоду амортизації основних засобів майже не відрізняється. Проте першим нюансом є той факт, що згідно МСБО амортизацію слід нараховувати не з наступного місяця, а з тієї дати, в якому даний об'єкт став придатним до експлуатації; те ж саме стосується й припинення амортизації. Другим нюансом – припинення нарахування амортизації під час вибуття з активного використання згідно НП(С)БО, та продовження нарахування амортизації згідно МСБО.

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
- метод амортизації основних засобів	Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів: а) прямолінійного; зменшення залишкової вартості; б) прискореного зменшення залишкової вартості; в) кумулятивного; г) виробничого.	Різні методи амортизації можна застосовувати для розподілу суми активу, що амортизується, на систематичній основі протягом строку корисної експлуатації. Ці методи включають: а) прямолінійний метод; б) метод зменшення залишку; в) метод суми одиниць	Варіативність використання методів амортизації основних засобів дещо відрізняється у стандартах. Згідно НП(С)БО існує п'ять методів, а згідно МСБО - лише три, тому дана порівняльна ознака є не подібною у розглянутих стандартах. Проте слід зазначити, що деякі методи амортизації між собою необхідно вважати подібними, оскільки навіть виробничий метод є ідентичним по відношенню до методу сумових різниць.
Вибуття основних засобів (припинення їх визнання)	Об'єкт основних засобів вибуває з активів у разі його вибуття внаслідок безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом.	Слід припинити визнання балансової вартості об'єкта основних засобів: а) після вибуття, або б) коли не очікують майбутніх економічних вигід від його використання або вибуття.	Щодо вибуття основних засобів, то умови, що стосуються припинення визнання даних активів, можна вважати цілком ідентичними між собою.

Однак, існує ряд принципових відмінностей, закладених в основі національних та міжнародних стандартів.

На перший погляд, здається, що оцінка під час визнання основних засобів відрізняється в обидвох стандартах, оскільки в даних нормативних документах застосовується різна термінологія, проте розглянувши складові сум(витрат), з яких складаються зазначені вартості, зрозуміло, що сутність залишається однаковою. Проте такий критерій, як «оцінка після визнання

основних засобів», відсутній в національному стандарті, хоча в цей же час у міжнародному навіть детально описана характеристика двох можливих та доречних моделей для їх застосування в бухгалтерському обліку.

1.3 Методичні аспекти аналізу основних засобів

Одним з найважливіших елементів економічного потенціалу будь-якої компанії є її основні засоби.

Ступінь застосування основних засобів компанії є важливим фактором аналітичної діяльності, оскільки основні засоби є основним аспектом підвищення ефективності виробництва.

Проведення аналізу основних засобів дає можливість зрозуміти, чи є у компанії в даний час можливість ефективно продовжувати свою роботу без застосування додаткових вкладень, так як основні засоби підприємства є найбільш капіталомісткими активами.

Проведення аналізу ефективності використання основних засобів підприємства є невід'ємним елементом аналізу основних засобів.

Метою аналізу використання основних засобів на підприємстві є отримання об'єктивної оцінки їх стану і пошук резервів для більш ефективного використання. Основні завдання аналізу використання основних засобів зображені на рис. 1.2:

Аналіз основних засобів компанії може бути реалізований за кількома окремими напрямками.

Джерелами даних для аналізу основних засобів будь-якого підприємства є інформація, що міститься у фінансовій звітності, реєстрах бухгалтерського обліку, первинних бухгалтерських документах підприємства, наприклад, проектній або кошторисній документації, інвентарних картках, плані економічного і соціального розвитку

підприємства, плані подальшого технічного розвитку тощо» [31].

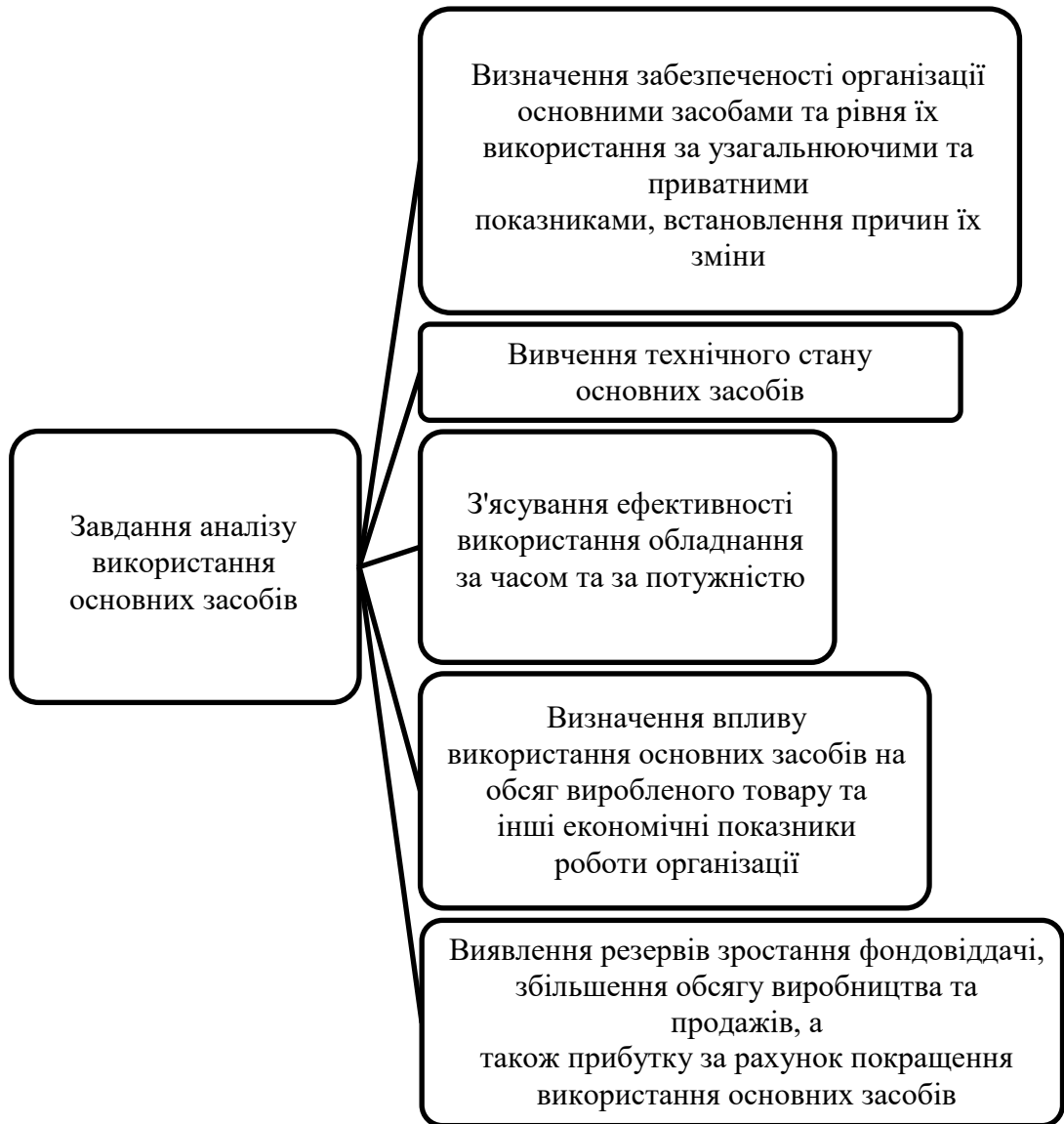

Рисунок 1.2 – Завдання аналізу використання основних засобів

Основними напрямками аналізу основних засобів є (рис. 1.3):

Аналізований період, як правило, включає в себе кілька років роботи організації. Як правило, один звітний рік береться як базовий для діяльності компанії, а решта років її роботи порівнюються з ним.

Початком аналізу основних засобів є аналіз наявності, структури і руху основних засобів на підприємстві [32].

Рисунок 1.3 – Напрямки аналізу основних засобів

Для аналізу структури всі основні засоби підприємства діляться на виробничі і невиробничі. Виробничі, в свою чергу, діляться на активні та пасивні. Подібна деталізація потрібна для виявлення резервів підвищення ефективності їх використання на основі оптимізації структури. Потім розраховується абсолютна зміна вартості основних засобів в аналізованому періоді в порівнянні з базовим, а також темпи зростання вартості основних засобів [33].

Одним з основних показників при аналізі основних засобів підприємства є середньорічна вартість основних засобів.

Для аналізу руху і технічного стану стаціонарних виробничих об'єктів слід розрахувати такі коефіцієнти:

- коефіцієнт оновлення;
- коефіцієнт вибуття;
- коефіцієнт приросту;
- коефіцієнт зношеності;
- коефіцієнт придатності.

Наступним етапом аналізу є аналіз основних показників використання основних засобів підприємства [34].

Основним показником використання основних засобів підприємства є фондоддача, яка характеризує ефективність їх використання.

Фондоддача показує, скільки доходу припадає на одиницю вартості основних засобів. Коефіцієнт фондоддачі не має загальноприйнятого оптимального значення в силу галузевої специфіки. Однак збільшення коефіцієнта свідчить про збільшення інтенсивності (ефективності) використання обладнання. Таким чином, щоб підвищити фондоддачу, необхідно досягти збільшення суми виручки при використанні обладнання, яке вже є в наявності (тобто підвищити ефективність його використання, випускати продукцію з більшою доданою вартістю, збільшувати термін використання або використовувати більш сучасне і продуктивне обладнання) або позбавлятися від непотрібного обладнання, тим самим зменшивши його значення в знаменнику коефіцієнта [35].

Обернено-пропорційним фондоддачі є показник фондомісткості.

Чим вище ефективність використання технологічного обладнання (основних засобів), тим більше продукції виробляється. При цьому знижується фондомісткість, а значить, знизиться і собівартість продукції, а прибуток підприємства збільшиться. В цілому підвищиться і економічна ефективність виробничого процесу.

Рентабельність основних засобів характеризує рівень прибутковості підприємства.

Економічне завдання розрахунку показника рентабельності основних засобів полягає у визначенні частки прибутку, яка припадає на одну грошову

одиницю вкладених в підприємство коштів, тому для успішного підприємства рівень показника не має бути негативним або надмірно низьким [36].

В ході аналізу проводиться вивчення динаміки перерахованих коефіцієнтів, виконання плану по їх рівню, порівняння показників за різні роки з показниками базового періоду, проводяться міжгосподарські порівняння.

Після аналізу узагальнюючих характеристик проводиться більш детальне дослідження ступеня використання виробничих потужностей компанії, окремих видів машин і обладнання.

За виробничі потужності підприємства береться максимально можливий обсяг продукції, що випускається при фактичному розмірі виробничих ресурсів і досягнутому рівні обладнання, технології та організації виробничого процесу [37].

Якщо виробничі потужності компанії використовуються у недостатній мірі, це викликає збільшення постійних витрат, збільшення собівартості продукції, а значить, і зниження прибутку. Завдяки цьому в ході аналізу необхідно визначити, які зміни відбулися у виробничих потужностях компанії. Рівень використання виробничих потужностей аналізується шляхом розрахунку наступних показників:

- коефіцієнт екстенсивного завантаження;
- коефіцієнт інтенсивного завантаження

Інтенсивне завантаження основних фондів призводить до зниження собівартості продукції (за рахунок зниження всіх постійних витрат) і підвищення продуктивності праці [38].

Наступним етапом аналізу є встановлення рівня фондоозброєності (забезпеченості підприємства основними засобами).

Фондоозброєність показує, скільки одиниць вартості обладнання припадає на одного робітника, зайнятого на виробництві, тобто характеризує оснащення працівників даної сфери виробництва основними засобами.

Ідеальний варіантом вважається такий, коли випуск продукції на підприємстві зростає більш швидкими темпами, ніж засоби праці, так як в цьому випадку досягається максимальна ефективність виробництва [39].

Так, у ході аналізу виявляються і вивчаються фактори, які впливають на результати роботи компанії і, зокрема, на рівень ефективності використання основних засобів. Таким чином, визначаються можливі шляхи і резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПП «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Приватне підприємство «ГРБ «Енергія» – компанія, яке спеціалізується на комплексних поставках всього спектра електрообладнання до 110 кВ і має одну з найбільших електротехнічних баз України.

Місцезнаходження юридичної особи: 69123, Запорізька обл., м. Запоріжжя, Хортицький район, вул. Василя Стуса, 8-Б.

Підприємство засноване на основі Цивільного і Господарського кодексів України, Законом України «Про власність» та іншими нормативними актами чинного законодавства України.

ПП «ГРБ «Енергія» було створено 14 вересня 1988 року і вже більше 30 років працює в області розробки та виробництва високовольтного та низьковольтного обладнання. Накопичений досвід, наявність висококваліфікованих інженерів як в сфері проектування систем енергопостачання, так і в сфері виробництва електроустановок, дозволяють забезпечити активний розвиток і конкурентоспроможність підприємства на ринку електротехнічної продукції.

Інфраструктура підприємства: 15 000 м² виробничих і складських приміщень на загальній території в 3 га. Великий технічний парк (включаючи великовантажні МАЗи, автокран, навантажувачі тощо) забезпечує транспортні та вантажні операції.

Підприємство має власну атестовану електротехнічну лабораторію, яка має все необхідне обладнання для здійснення вхідного контролю сировини і комплектуючих та проведення приймально-здавальних випробувань

продукції, що дозволяє підприємству нести гарантійні зобов'язання відповідно до чинного законодавства. Вся продукція, що поставляється, відповідає діючим ГОСТам, ДСТУ та ТУ.

Технологія поставок визначається тісною співпрацею з виробниками електротехнічного устаткування – як з керівництвом, так і з виробничим персоналом. При цьому здійснюється продаж окремого обладнання. А також його передпоставочний контроль (випробування) та доопрацювання обладнання під конкретне замовлення. За бажанням замовника ПП «ГРБ «Енергія» здійснює монтаж самостійно або веде авторський нагляд за монтажем.

Партнерські зв'язки: Україна, Казахстан, Молдова, Латвія, Азербайджан.

Постійно на складі є великий товарний запас більш ніж 4,5 тис. найменувань, у тому числі:

- електродвигуни (промислові, вибухозахищені, спеціальні)
- вимикачі високовольтні вк, вмпє, вмп, вмпп, мгг, вкем, мкп, ввт.

Окремо може бути поставлена будь-яка запасна частина – приводи, стрижні, полюси, контактні групи, ламелі, котушки, вводи тощо.

- вимикачі навантаження, роз'єднувачі, розрядники
- автоматичні вимикачі 6-5000а «електрон», ва (у тому числі і викатні).
- ізолятори, запобіжники, контактори, реле, пускачі
- трансформатори силові, олійні, сухі; трансформатори вимірювальні
- конденсатори та конденсаторні установки
- кабельно-провідникова продукція
- запасні частини до вимикачів високої напруги

Підприємство поставить зі складу або виготовить за запитувальними листами:

- ктп потужністю 25-2500 ква, внутрішньої та зовнішньої установки
- осередки к-49, к-104, км-1, км-1ф, крун-6(10), кру2-10 та ін.
- камери ксв-272, ксв-285, ксв-292, ксв-366, ксв-393 та ін.

- панелі що-70, що-90, що-94 та ін.
- низьковольтні та високовольтні трансформаторні вводи будь-якої конфігурації
- постійно на складі великий запас каркасів перерахованих вище розподільних пристроїв, які можуть поставлятися в будь-якій комплектації (з ізоляторами, шинами, контактними групами, викатними візками, релейними шафами, або ж просто – «голий» каркас).
- також силові шафи та ящики різного призначення.
- вся продукція поставляється з гарантією (12-36 міс.) та проходить випробування у сертифікованій лабораторії підприємства. за потреби виконуються монтажні та пусконаладжувальні роботи кваліфікованим персоналом [40].

Головна мета, з якою було створено підприємство – отримання прибутку шляхом здійснення підприємницької діяльності.

Кожне підприємство має право передбачити необмежену кількість видів діяльності у Статуті, але обирає не більше 5 видів діяльності, які воно має право здійснювати одночасно. Ці дані реєструються в Управлінні статистики, про що видається довідка.

ПП «ГРБ «Енергія» згідно з Довідкою статистики здійснює такі види діяльності:

27.11 Виробництво електродвигунів, генераторів і трансформаторів,

27.12 Виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури,

74.90 Інша професійна , наукова та технічна діяльність,

33.20 Установлення та монтаж машин і устаткування.

Управління підприємством здійснюють власник та директор.

Керівництво підприємством здійснює директор, який призначається на посаду розпорядженням власника.

Станом на 31.01.2022 року на підприємстві працює 48 осіб, з них:

38 – задіяні на виробництві,

10 – адміністративний персонал.

Загальна структура підприємства складається з комплексу виробничих та обслуговуючих підрозділів, а також апарату управління підприємством.

Наочне зображення організаційної структури управління підприємства зображено на рис. 2.1.

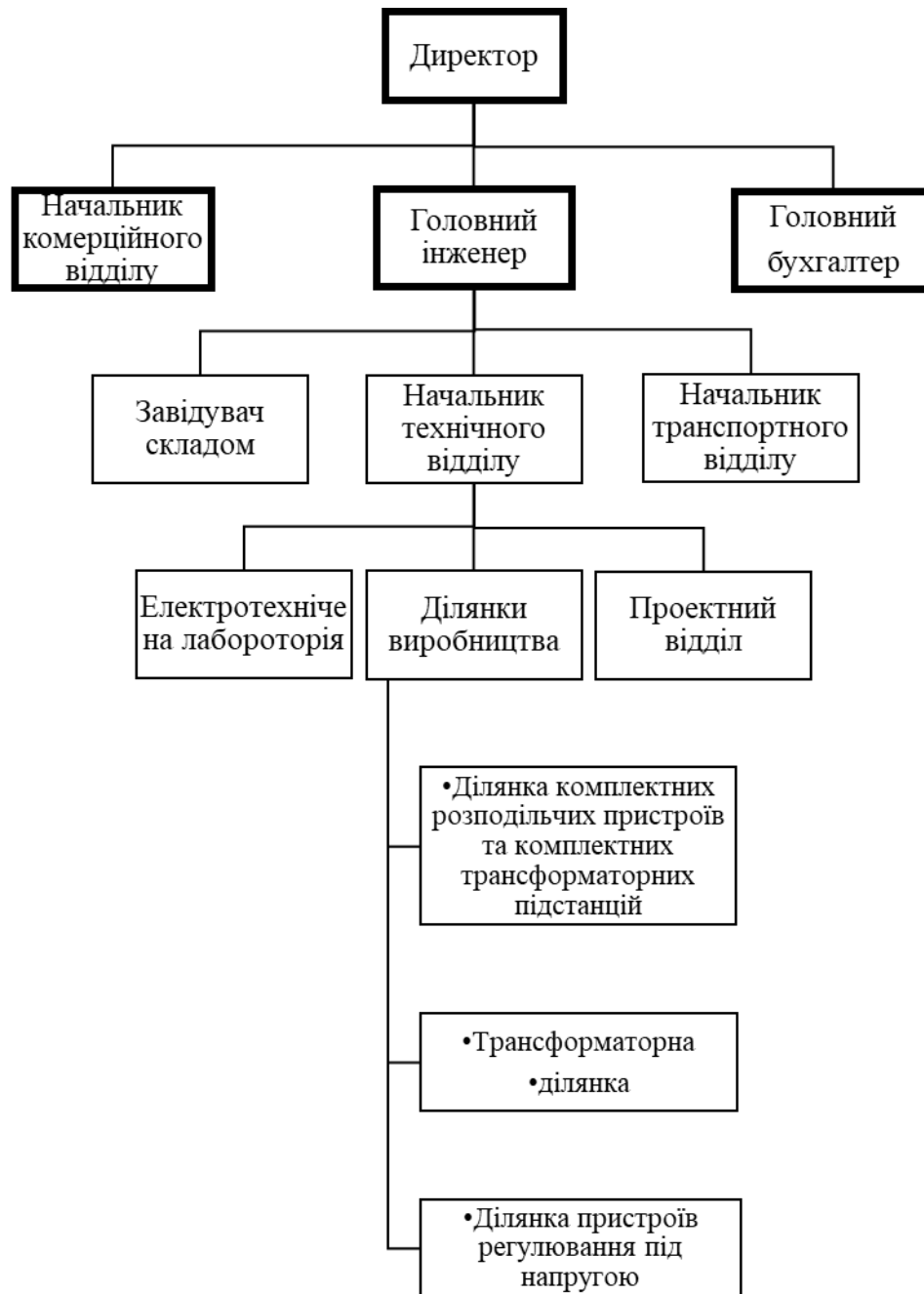

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ПП «ГРБ «Енергія»

Для кращого розуміння діяльності ПП «ГРБ «Енергія» проведемо аналіз його основних економічних показників діяльності за останні три роки.

Для цього проаналізуємо Баланс і Звіт про фінансові результати за 2019, 2020 і 2021 роки (Додатки А-В).

Для здійснення своєї діяльності підприємство забезпечене активами, які представлені в табл.2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка складу активів ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 рр., тис. грн.

Показник	Роки			Відхилення			
	2019	2020	2021	2020 до 2019		2021 до 2020	
				абс.	%	абс.	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Нематеріальні активи	27,4	27,6	24,1	0,2	0,7	-3,5	-12,7
Незавершені капітальні інвестиції	3,2	3,2	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Основні засоби:	1288,8	1079,1	809,1	-209,7	-16,3	-270,0	-25,0
Довгострокові біологічні активи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції	8,9	8,9	8,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші необоротні активи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Усього необоротні активи	1328,3	1118,8	845,3	-209,5	-15,8	-273,5	-24,4
Запаси:	15910,3	17456,3	19031,2	1546,0	9,7	1574,9	9,0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	522,3	357,3	520,3	-165,0	-31,6	163,0	45,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	16,2	13,5	23,9	-2,7	-16,7	10,4	77,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	22772,4	22970,6	22897,6	198,2	0,9	-73,0	-0,3
Поточні фінансові інвестиції	2611,1	860,3	3240,1	-1750,8	-67,1	2379,8	276,6
Гроші та їх еквіваленти	1117,1	1659,8	133,1	542,7	48,6	-1526,7	-92,0
Витрати майбутніх періодів	180,7	207,7	23,3	27,0	14,9	-184,4	-88,8
Інші оборотні активи	87,6	37,3	449,7	-50,3	-57,4	412,4	1105,6
Усього оборотних активів	43217,7	43562,8	46319,2	345,1	0,8	2756,4	6,3
Баланс	44546,0	44681,6	47164,5	135,6	0,3	2482,9	5,6

Джерело: складено автором на основі балансу підприємства

Дані табл. 2.1 свідчать, що загальна вартість активів на ПП «ГРБ «Енергія» має тенденцію до зростання. Так, у 2020 році їх вартість зросла на 135,6 тис. грн., а у 2021 році- ще на 2482,9 тис. грн. Таке збільшення відбулось за відповідного зростання оборотних активів, необоротні активи, навпаки, за досліджуваний період зменшились.

Активи мають фінансуватися відповідними джерелами, наявність яких

проаналізуємо в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка джерел фінансування активів ПП «ГРБ Енергія» за 2019-2021 роки, тис.грн.

Показник	Роки			Відхилення			
	2019	2020	2021	2020 до 2019		2021 до 2020	
				абс.	%	абс.	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Зареєстрований (пайовий) капітал	308,2	308,2	308,3	0,0	0,0	0,1	0,0
Додатковий капітал	41295,1	41736,3	41461,0	441,2	1,1	-275,3	-0,7
Резервний капітал	2026,7	2026,7	2026,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	480,8	43,1	443,5	-	-91,0	400,4	929,0
Усього власного капіталу	44110,8	44114,3	44239,5	3,5	0,0	125,2	0,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	49,6	32,7	31,6	-16,9	-34,1	-1,1	-3,4
Поточна кредиторська заборгованість за:							
довгостроковими зобов'язаннями	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
товари, роботи, послуги	139,4	397,8	111,4	258,4	185,4	-286,4	-72,0
розрахунками з бюджетом	159,7	60,6	108,4	-99,1	-62,1	47,8	78,9
у тому числі з податку на прибуток	105,5	9,4	96,7	-96,1	-91,1	87,3	928,7
розрахунками зі страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
розрахунками з оплати праці	4,6	4,9	1,1	0,3	6,5	-3,8	-77,6
Доходи майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші поточні зобов'язання	81,9	71,3	2672,5	-10,6	-12,9	2601,2	3648,2
Усього поточних зобов'язань	385,6	534,6	2893,4	149,0	38,6	2358,8	441,2
Баланс	44546,0	44681,6	47164,5	135,6	0,3	2482,9	5,6

Джерело: складено автором на основі балансу підприємства

Дані табл. 2.2 свідчать, що власний капітал на підприємстві за досліджуваний період мав тенденцію до зростання. Так, у 2020 році його сума зросла на 3,5 тис. грн., а у 2021 році – ще на 125,2 тис. грн. Довгострокові зобов'язання, навпаки, мали тенденцію до зменшення. Так, у 2019 році вони зменшились на 16,9 тис. грн., а у 2021 році – ще на 1,1 тис. грн. Поточні зобов'язання мали тенденцію до зростання. Так у 2020 році вони зросли на 149 тис. грн., а у 2021 році – ще на 2358,8 тис. грн.

ПП «ГРБ «Енергія» як і будь-яке інше підприємство має на меті отримувати прибуток від своєї діяльності. Фінансові результати діяльності

підприємства за 2019-2021 роки представлені в табл.2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка фінансових результатів ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 рр.

Показник	Роки			Відхилення			
	2019	2020	2021	2020 до 2019		2021 до 2020	
				абс.	%	абс.	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	9766,3	7869,8	8242,6	-1896,5	-19,4	372,8	4,7
Інші операційні доходи	2,7	5,3	1156,4	2,6	96,3	1151,1	21718,9
Інші доходи	478,1	264,7	38,0	-213,4	-44,6	-226,7	-85,6
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	10247,1	8139,8	9437,0	-2107,3	-20,6	1297,2	15,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	7485,0	6120,0	6600,8	-1365,0	-18,2	480,8	7,9
Інші операційні витрати	2164,2	1961,3	2292,3	-202,9	-9,4	331,0	16,9
Інші витрати	11,6	5,9	3,0	-5,7	-49,1	-2,9	-49,2
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	9660,8	8087,2	8896,1	-1573,6	-16,3	808,9	10,0
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	586,3	52,6	540,9	-533,7	-91,0	488,3	928,3
Податок на прибуток	105,5	9,5	97,4	-96,0	-91,0	87,9	925,3
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	480,8	43,1	443,5	-437,7	-91,0	400,4	929,0

Джерело: складено автором на основі звіту про фінансові результати підприємства

Дані табл.2.3 свідчать, що чистий дохід від реалізації продукції у 2020 році зменшився на 1896,5 тис. грн. або 19,4 %, що пояснюється впливом пандемії коронавірусу та зменшенням економічної активності всіх бізнес-структур, проте вже у 2020 році він збільшився на 372,8 тис. грн. проте рівня 2019 року не було досягнуто.

У 2021 році підприємство отримало значні інші операційні доходи у сумі 1156,4 тис. грн. Чистий прибуток на підприємстві у 2020 році скоротився на 437,7 тис. грн., а у 2021 році, навпаки, збільшився на 400,4 тис. грн.

Таким чином, підприємство є прибутковим за досліджуваний період.

2.2 Організаційно-методичні аспекти обліку основних засобів на підприємстві

Організація, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за ПП «ГРБ «Енергія» здійснюється відповідно до «Положення (стандартів) бухгалтерського обліку» (далі - П(С)БО) та «Інструкції про застосування Плану рахунків обліку активів, капіталів, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій», затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. №291 [41, 42]. Норми Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) не застосовуються.

Ведення бухгалтерського обліку покладається на бухгалтерію підприємства, яку очолює головний бухгалтер підприємства. Права та обов'язки головного бухгалтера визначені Законом № 996 [43], Наказом про облікову політику та Посадовою інструкцією.

Відповідно до частини 7 статті 8 Закону № 996 головний бухгалтер:

- забезпечує дотримання єдиних методичних основ бухгалтерського обліку на підприємстві;
- забезпечує своєчасне складання та подання фінансової, статистичної, податкової звітності;
- організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій відповідно до первинних документів, правильним документальним оформленням господарських операцій;
- надає оперативну інформацію про фінансову діяльність підприємства.

Накази головного бухгалтера є обов'язковими для виконання всіма працівниками бухгалтерії, іншими посадовими особами, відповідальними виконавцями згідно організаційно-управлінської структури підприємства.

Детальний розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії на підприємстві наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії ПП
«ГРБ «Енергія»

№	Посада	Обов'язки
1	2	3
1	Головний бухгалтер	Контроль за роботою бухгалтерії. Організація звірення розрахунків з дебіторами і кредиторами, недопущення простроченої заборгованості. Приймання і обробка авансових звітів. Приймання касових звітів і виписок з особових рахунків. Ведення книги обліку недостач. Ведення Головної книги. Звірення даних аналітичного обліку з Головною книгою. Складання звітності. Ведення обліку бланків суворої звітності.
2	Бухгалтер (облік розрахунків з покупцями і постачальниками)	Ведення обліку розрахунків з постачальниками, іншими дебіторами і кредиторами. Ведення бухгалтерського обліку, в частині ПДВ. Створення податкової накладної, складання Декларації з ПДВ, ведення Реєстру отриманих та виданих податкових накладних. Виконання обов'язків головного бухгалтера у разі його відсутності.
3	Бухгалтер (облік заробітної плати)	Приймання та опрацювання документів з нарахування заробітної плати. Складання розрахунково-платіжних відомостей по заробітній платі та інших виплатах. Ведення обліку фонду заробітної плати. Облік розрахунків з персоналом. Облік розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб, єдиного соціального внеску та інших податків і зборів, пов'язаних з оплатою праці, складання звітів за ними. Ведення персоніфікованого обліку щодо сум нарахованих виплат, податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску. Ведення книги обліку депонованої заробітної плати. Складання в необхідних випадках оборотних відомостей за субрахунками. Підготовка розрахунково-платіжних відомостей до архіву.
4	Бухгалтер (матеріальної групи)	Приймання, обробка первинних облікових документів і реєстрів видачі матеріалів (згідно закріплених матеріально відповідальних осіб). Ведення карток кількісно-сумового обліку і оборотних відомостей по матеріальним запасам і малоцінним предметам. Передача оборотних відомостей головному бухгалтеру. Звірення залишків за картками і відомостями з даними обліку матеріально відповідальних осіб. Участь у роботі інвентаризаційної комісії.
5	Касир	Забезпечення збереження довірених грошових коштів і цінностей. Отримання і видача готівки. Ведення касової книги. Складання касових звітів. Виписання прибуткових і видаткових касових ордерів. Ведення журналу реєстрації ордерів.

Джерело: складено автором на основі Посадової інструкції

Для ведення бухгалтерського обліку застосовується журнально-ордерна форма обліку і автоматизований спосіб обробки інформації із застосуванням комп'ютерних програм. Для ведення обліку і звітності на підприємстві застосовується такі бухгалтерські програми:

– «BAS: Бухгалтерія», «X-DOOR» для автоматизації бухгалтерського обліку, формування стандартних звітів і форм звітності з урахуванням вимог законодавства України

– «М.Е.Дос» для оперативного подання звітності до контролюючих органів, здійснення обміну електронними документами з контрагентами підприємства

– «М.Е.Дос-Зарплата» забезпечує ведення особистих карт та розрахункових листів співробітників, нарахування заробітної плати, розрахунок нарахувань та утримань, формування розрахункових відомостей та інших форм звітності, а також відображення в автоматизованому режимі інших процесів, пов'язаних з розрахунками за виплатами працівникам

Звітним періодом для фінансової звітності є календарний рік. проміжної звітності – перший квартал, півріччя, 9 місяців. Оборотний баланс - щомісячний.

До основних засобів відносяться матеріальні активи підприємства, що використовуються для ведення господарської діяльності. строк корисного використання яких перевищує один рік і вартість якого становить понад 20000 грн.

Оцінка та облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів здійснюються відповідно до вимог бухгалтерського обліку та податкового законодавства. Основні засоби класифікуються за групами відповідно до п. 5 П(С)БО №7 [44]. Одиницею бухгалтерського та податкового обліку основних засобів вважається окремий об'єкт основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

Первісна вартість об'єкта основних засобів в тому випадку, якщо при його придбанні проводився розрахунок в грошовій формі, формується з урахуванням норм п. 8 П(С)БО №7 . Первісна вартість об'єкта основних засобів, при придбанні яких розрахунки здійснювалися в негрошовій формі (у тому числі отримані як внесок до статутного капіталу або у вигляді подарунка), визначається з урахуванням п. 10, п. 12 П(С)БО №7 [12].

Амортизація основних засобів та інших необоротних активів розраховується за кожним окремим об'єктом: в бухгалтерському та податковому обліку – із залишкової вартості за прямолінійним методом.

Ліквідаційна вартість основних засобів і нематеріальних активів дорівнює нулю.

З метою виробничої необхідності для ведення бухгалтерського та податкового обліку основних засобів на 2021 р. встановлені наступні терміни корисного використання та головні норми амортизації основних засобів, що знаходяться в експлуатації або були придбані (виготовлені). Вони наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Терміни корисного використання та норми амортизації основних засобів ПП «ГРБ «Енергія»

№ групи	Найменування груп основних засобів	Термін корисного використання, років	Мінімально допустимі терміни корисного використання, років	Річна норма зносу основних засобів, %
1	2	3	4	5
3	Будівлі та споруди	40	20	2,5
4	Машини та обладнання	8	5	12,5
5	Транспорт	8	5	12,5
6	Інструменти, техніка, інвентар (меблі) – виробництво	8	4	12,5
8	Багаторічні насадження	25	10	4

Джерело: складено автором на основі Облікової політики

Облік витрат на ремонт і поліпшення основних засобів ведеться за правилами П(С)БО №7, пунктів 14-15 [45].

Витрати на ремонт враховуються наступним чином:

1. Витрати на капітальний ремонт, тобто пов'язані з благоустроєм об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, переоснащення, реконструкція тощо), списуються на збільшення первісної вартості об'єкта основних засобів.

2. Витрати на поточний ремонт, тобто спрямовані на підтримку об'єкта в робочому стані, включаються до складу витрат поточного періоду.

На підприємстві створено постійну комісію на чолі з головним інженером, в обов'язки якої входить:

- приймання необоротних активів;
- проведення інвентаризації необоротних активів (річної, при необхідності позапланової);
- при введенні в експлуатацію основних засобів визначення строку корисного використання кожної одиниці основних засобів в акті введення в експлуатацію;
- встановлення норм амортизації основних засобів за поточний рік;
- визначення ступеня придатності матеріальних цінностей і доцільності ремонту або списання;
- при відсутності спеціальних вказівок комісії в акті про введення в експлуатацію об'єкта необоротних активів враховується, що об'єкт введений в експлуатацію з метою використання в господарській діяльності підприємства.

Вартість товарно матеріальних цінностей, отриманих в результаті ліквідації основних засобів, включається до складу доходу підприємства на момент визнання їх активів (п. 5 П(С)БО №15 і п. 1, 5. П(С)БО №9) та оприходується за ціною можливого використання або за чистою вартістю реалізації [46, 47].

Необоротні матеріальні активи, призначені для використання в господарській діяльності з терміном служби більше одного року і вартістю, що не перевищує 20000,00 грн. відносяться до малоцінних необоротних матеріальних активів (далі МНМА) і враховуються в бухгалтерському обліку на субрахунку 112 рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи», в податковому обліку – в групі 11 МНМА.

На вартість МНМА нараховувати амортизацію в перший місяць їх використання в розмірі 100% від їх вартості.

Оцінка та облік нематеріальних активів здійснюються відповідно до П(С)БО №8. Розрахунковою одиницею є окремий об'єкт нематеріальних активів.

Амортизація окремих об'єктів нематеріальних активів повинна розраховуватися в індивідуальному порядку відповідно до вимог п. 26 П(С)БО №8 в бухгалтерському та податковому обліку. Нарахування амортизації нематеріальних активів має здійснюватися за прямолінійним методом [48].

Матеріальні активи з строком корисного використання менше одного року та вартістю на одиницю не більше 6000,00 грн., що обліковуються як малоцінні швидкозношувані предмети (далі – МШП) на рахунку 22. Амортизація на МШП нараховується в розмірі 100% вартості таких об'єктів у перший місяць їх випуску зі складу в експлуатацію відповідно до п. 23 П(С)БО №9 [49].

З метою забезпечення збереження цих предметів в процесі експлуатації на підприємстві організовано належний контроль за їх переміщенням (оперативний облік в кількісному вираженні) в місцях експлуатації в період їх фактичного використання.

З метою забезпечення достовірних даних бухгалтерського обліку та звітності перед складанням річної фінансової звітності проводиться інвентаризація активів і зобов'язань підприємства відповідно до ст. 10 Закону №996. Дата проведення інвентаризації та склад постійної комісії визначаються окремим наказом [50].

Офіційними документами підприємства є: господарські договори, первинні документи, журнали реєстрації первинних документів, журнали-ордера, документи бухгалтерської програми «X-DOOR», документи програми звітності «М.Е.Дос.», зарплатні документи «М.Е.Дос-Зарплата», звіти на податкові, фінансові та статистичні, які були прийняті контролюючими органом за розпискою.

Всі інші документи є допоміжними, довідковими документами

аналітичного обліку (не офіційними).

Рух основних засобів, пов'язаний зі здійсненням господарських операцій з їх надходження, внутрішнього переміщення та вибуття, оформлюють типовими формами первинної облікової документації, які затвердженні наказом Міністерства статистики «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.1995 року №352, в яких вказують найменування об'єкта, рік придбання або дату випуску підприємством, коротку характеристику об'єкту, його первісну вартість, присвоєний інвентарний номер, місце використання та інші відомості, необхідні для аналітичного обліку основних засобів [51].

Перелік типових форм первинної документації, якими оформлюють операції з обліку наявності та руху основних засобів на підприємстві, наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Типові форми первинного обліку основних засобів ПП «ГРБ «Енергія»

№ форми	Назва документу
1	2
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток з обліку основних засобів
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів

Джерело: складено автором на основі Облікової політики

На підставі Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталів, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291, розроблено і затверджено робочий план рахунків з використанням рахунків другого і третього порядку [52]. Рахунки, які використовуються для обліку основних засобів, інших необоротних активів та амортизації, наведені в

таблицях 2.7-2.9.

Таблиця 2.7 – Робочий план рахунків для обліку ОЗ ПП «ГРБ «Енергія»

Код	Ім'я	Об'єкт аналітичного обліку
1	2	3
10	Основні засоби	Основні засоби
<u>Субрахунки</u>		
100	Інвестиційна нерухомість	Основні засоби
101	Землі	Основні засоби
102	Капітальні видатки на поліпшення земель	Основні засоби
103	Будинки і споруди	Основні засоби
104	Машини та обладнання	Основні засоби
105	Транспортні засоби	Основні засоби
106	Інструменти, прилади та інвентар	Основні засоби
107	Тварини	Основні засоби
108	Багаторічні насадження	Основні засоби
109	Інші основні засоби	Основні засоби
1091	Інші основні засоби	Основні засоби
1092	Основні засоби, призначені для продажу	Основні засоби

Джерело: складено автором на основі Робочого плану рахунків підприємства

Рахунок 10 «Основні засоби» призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність і рух власних або зданих у фінансову оренду об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів. Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство містить з метою використання їх у виробництві або постачанні товарів і послуг, здачі їх в оренду іншим особам або для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує 1 рік). Методологічні засади формування інформації про основні засоби в бухгалтерському обліку визначені в П(С)БО №7 «Основні засоби» [53].

За дебетом рахунка 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбання, створення, безоплатне отримання) основних засобів до бухгалтерського балансу підприємства, що обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, які пов'язані з удосконаленням об'єкта (модернізація, модифікація, переоснащення, реконструкція тощо), що призводить до

збільшення майбутніх економічних вигод очікуваних від використання об'єкта, суми додаткової оцінки вартості об'єкта основних засобів.

За кредитом – вибуття основних засобів внаслідок продажу, вільного перерозподілу або невідповідності критеріям визнання активу, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів сума уцінки основних засобів. За дебетом рахунку також відображається сума створеного забезпечення, зокрема для рекультивації земель, передбаченої законодавством.

Таблиця 2.8 – Робочий план рахунків для обліку інших необоротних активів ПП «ГРБ «Енергія»

Код	Ім'я	Об'єкт аналітичного обліку
1	2	3
Рахунок		
11	Інші необоротні матеріальні активи	Основні засоби
Субрахунки		
111	Бібліотечні фонди	Основні засоби
1111	Бібліотечні фонди (по кожному об'єкту)	Основні засоби
1112	Бібліотечні фонди (кількісні)	Номенклатура
112	Малоцінні необоротні матеріальні активи	Основні засоби
1121	Малоцінні необоротні матеріальні активи (по кожному об'єкту)	Основні засоби
1122	Малоцінні необоротні матеріальні активи (кіл)	Номенклатура
113	Тимчасові (нетитульні) споруди	Основні засоби
114	Природні ресурси	Основні засоби
115	Інвентарні контейнери	Основні засоби
116	Предмети прокату	Основні засоби
117	Інші необоротні матеріальні активи	Основні засоби
1171	Інші необоротні матеріальні активи	Основні засоби
1172	Необоротні матеріальні активи, призначені для продажу	Основні засоби
Рахунок		
12	Нематеріальні активи	Нематеріальні активи
Субрахунки		
121	Права користування природними ресурсами	Нематеріальні активи
122	Права користування майном	Нематеріальні активи
123	Права на комерційні позначення	Нематеріальні активи

Джерело: складено автором на основі Робочого плану рахунків підприємства

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність і рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображаються у складі об'єктів

бухгалтерського обліку на рахунку 10 «Основні засоби».

На субрахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» відображається вартість об'єктів, строк корисного використання яких становить понад один рік, зокрема спеціальних приладів і спеціальних пристроїв, вартість яких погашається амортизаційними відрахуваннями за встановленою підприємством ставкою з урахуванням очікуваного способу використання таких об'єктів, та інших статей, які за вартісними характеристиками зараховуються підприємством у складі малоцінних необоротних матеріальних активів.

Рахунок 12 «Нематеріальні активи» призначений для обліку і узагальнення інформації про наявність і рух нематеріальних активів. До нематеріальних активів відносяться немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані і підтримуватися підприємством з метою використання протягом строку більше одного року для виробничих, торговельних, адміністративних потреб або здачі в оренду іншим особам.

Таблиця 2.9 – Робочий план рахунків для обліку амортизації на ПП «ГРБ «Енергія»

Код	Ім'я	Об'єкт аналітичного обліку
1	2	3
Рахунок		
13	Амортизація (амортизація) необоротних активів	
Субрахунки		
131	Амортизація основних засобів	Основні засоби
132	Амортизація інших необоротних матеріальних активів	Основні засоби
1321	Амортизація інших необоротних матеріальних активів (по кожному об'єкту)	Основні засоби
1322	Амортизація інших необоротних матеріальних активів (кількісно)	Номенклатура
133	Накопичена амортизація нематеріальних активів	Нематеріальні активи
134	Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	
135	Амортизація інвестиційної нерухомості	Основні засоби

Джерело: складено автором на основі Робочого плану рахунків підприємства

Рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» призначений для узагальнення інформації про нараховану амортизацію (накопичений знос) необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації.

Відобразимо детально яким чином на вищезазначених рахунках відображаються головні операції, пов'язані з рухом основних засобів на підприємстві (табл. 2.10)

Таблиця 2.10 – Відображення в обліку надходження основних засобів на ПП «ГРБ «Енергія»

Зміст операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Придбання		
Відображено вартість основних засобів на підрозділі	151	63
Відображено суму ПДВ	641	63
Відображено суму витрат, пов'язаних з купівлею об'єктів	151	685
Відображено суму ПДВ	641	685
Зарахування активу до складу основних засобів	10	151
Безоплатне отримання		
Відображена вартість безоплатно отриманих об'єктів основних засобів	151	424
Введено до складу основних засобів безоплатно одержаний об'єкт	10	151

Джерело: складено автором на основі виписки з «BAS: Бухгалтерія»

У разі безоплатного отримання основного засобу сума додаткового капіталу збільшиться на суму, яка дорівнює справедливій вартості безоплатно отриманого необоротного активу за мінусом інших обов'язкових видатків та платежів. В такому випадку первісна вартість дорівнює справедливій вартості.

Механізм відображення витрат, пов'язаних з ремонтом і поліпшенням об'єктів основних засобів наведено у табл. 2.11.

Амортизаційні відрахування відображають на кредиту рахунку 13 «Знос необоротних активів» та дебіту рахунків 9 класу, рахунку 23 в залежності від сфери використання основного засобу. Списання амортизації здійснюється з дебету рахунку 13 при вибутті основного засобу.

Таблиця 2.11 – Відображення в обліку поліпшення основних засобів на ПП «ГРБ «Енергія»

Зміст операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Облік реконструкції, модернізації, який здійснюється:		
Підрядним способом		
Відображено послуги підрядчика	15	63
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	63
Проведена оплата рахунка підрядчика	63	311
Господарським способом		
Відображено витрати пов'язані з поліпшенням основних засобів	15	20,12,65,66, 91,13,372
Капіталізація витрат, які включаються до вартості основних засобів	10	15
Відображення витрат на підтримання основних засобів у робочому стані		
Відображено витрати на підтримання основних засобів у робочому стані, які здійснені господарським способом	23,91,92, 93,94	20,12,65,66, 91,13,372

Джерело: складено автором на основі виписки з «BAS: Бухгалтерія»

Основні проведення з вибуття основних засобів в товаристві наведені в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Відображення в обліку вибуття основних засобів на ПП «ГРБ «Енергія»

Зміст операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Ліквідація основних засобів		
Списано знос ліквідаційного об'єкта	131	10
Списано залишкова вартість об'єкта	976	10
Відображено витрати з ліквідації активу: – нарахована зарплата працівни кам та нарахування ЄСВя	976	66
	976	65
Відображено доходи від ліквідації об'єкта	20	746
Реалізація основних засобів		
Списано нарахований знос активу	131	10
Списано залишкова вартість об'єкта	286	10
Списано собівартість активу	943	286
Відображено витрати з реалізації об'єкта	943	23,66,65
Нараховано заборгованість покупцям	377	712
Відображено податкове зобов'язання	712	641
Отримано кошти від покупців	311	377

Джерело: складено автором на основі виписки з «BAS: Бухгалтерія»

Таким чином, організація первинного, аналітичного та синтетичного

обліку на ПП «ГРБ «Енергія» здійснюється з використанням форм первинних документів та облікових реєстрів сформованих в автоматизованій системі управління виробничим підприємством відповідно до вимог чинного законодавства.

2.3 Напрями удосконалення обліку основних засобів на підприємстві

Методами удосконалення обліку оновлення основних засобів є [44]:

- документування;
- подвійний запис;
- інвентаризація.

Одним з основних методів є інвентаризація. На ПП «ГРБ «Енергія» питанню інвентаризації приділяють недостатньо уваги. Інвентаризація проводиться один раз на рік перед складанням фінансової звітності. Важливо зазначити, що не зважаючи на проведення інвентаризації, особливості її проведення не відображені у Наказі про облікову політику, а саме немає плану її проведення та якими внутрішніми документами оформлюється. Тому керівництву потрібно переглянути та удосконалити Наказ про облікову політику розрізі основних засобів, а саме на:

- методи та порядок нарахування амортизації;
- порядок проведення переоцінки основних засобів;
- облік витрат на утримання основних засобів;
- порядок оцінки основних засобів;
- порядок визначення ліквідаційної вартості.

Окрім цього були виявлені певні недоліки у Наказі про облікову політику:

- інформація представлена непослідовно;
- інформація не структурована;

– зміст елементів облікової політики розкритий неповністю.

Ще одним аспектом на який варто звернути увагу є облік та контроль над правильністю експлуатації основних засобів. Необхідно визначити допустимий час використання активної частини основних засобів. Для цього застосовують спостереження, вимірювання та документування.

Варто зазначити, що при дослідженні структури необоротних активів було виявлено, що згідно облікової політики прямолінійний метод амортизації – це єдиний спосіб, який використовує підприємство для обліку всіх видів основних засобів, незалежно від їх властивостей, строків та інтенсивності використання. І хоча обрання одного єдиного методу не суперечить законодавчим нормам і стандартам бухгалтерського обліку, це не є найкращим рішенням для забезпечення відтворення основних засобів й ефективного управління витратами і, відповідно, фінансовими результатами.

Перевагою прямолінійного методу для даного підприємства є простота застосування через нарахування і включення до собівартості продукції однієї суми нарахованої амортизації протягом всього терміну корисного використання. Але при виборі методу амортизації варто брати до уваги не лише полегшення ведення обліку, а й економічну доцільність здійснюваного вибору [54].

Доцільно застосовувати прямолінійний метод для тих об'єктів основних засобів, які протягом всього строку експлуатації виконують приблизно постійний обсяг робіт.

Вважаємо, що даний метод є оптимальним, якщо необоротні активи використовують постійно, а їхня робота щомісячно приносить приблизно однаковий очікуваний дохід.

Тому рекомендуємо залишити прямолінійний метод для об'єктів необоротних активів тривалого використання – будівель, споруд і складів.

Проте що стосується активної частини основних засобів, варто звернути увагу на інші методи.

У даному випадку розглянемо метод зменшення залишкової вартості та

метод прискореного зменшення залишкової вартості.

Суть даних методів в тому, що на початку експлуатації основних засобів суми нарахованої амортизації значно перевищують амортизаційні суми, нараховані наприкінці служби об'єкта. В результаті чого відбувається прискорене формування власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел. Це дає можливість підприємству забезпечити швидке оновлення основних засобів.

Прискорені методи амортизації доцільно використовувати для об'єктів, які швидко морально застарівають, або з часом значно збільшуються витрати на їх ремонт [55].

Прискорені методи амортизації рекомендуємо використовувати для високотехнологічних об'єктів – електронно-обчислювальні машини для проектних розробок, а також для виробничих об'єктів – різноманітні машини та устаткування, верстати, двигуни, пристрої.

Недоліком прискорених методів, як і прямолінійного методу нарахування амортизації, є відсутність зв'язку між інтенсивністю експлуатації основних засобів та сумою нарахованої амортизації.

Тому стосовно тих об'єктів основних засобів, щодо яких є можливість достовірно та з мінімальними витратами визначити обсяг виробленої продукції, доцільним буде застосування виробничого методу.

Виробничий метод вважається найбільш об'єктивним при визначенні амортизаційних відрахувань виробничих необоротних активів. Позитивним моментом при його застосуванні є те, що амортизаційні відрахування у бухгалтерському обліку будуть відображені тільки в період роботи основного засобу. Якщо основний засіб з певних причин не використовується, амортизаційні відрахування в обліку не відображаються. Доречним використання даного методу буде за умови, коли є можливість точно визначити обсяг роботи, виконаний конкретним активом [56].

Радимо підприємству звернутися до виробничого методу при амортизації транспортних засобів і виробничого обладнання, яке

експлуатують нерівномірно.

Таким чином, можемо зробити висновок, що для покращення обліку основних засобів підприємству необхідно переглянути свій підхід до ведення інвентаризації, вдосконалити Наказ про облікову політику та змінити методи амортизації основних засобів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА ПП «ГОСПРОЗРАХУНКОВЕ БЮРО «ЕНЕРГІЯ»

3.1 Аналіз динаміки, руху та технічного стану основних засобів на підприємстві

Умови сучасного світу вимагають від промислових підприємств виконання робіт на високому технологічному рівні. Те, наскільки підприємство готове до таких вимог здебільшого визначають основні засоби, а саме їх технічний стан, величина та прогресивність.

В зв'язку з цим, актуальним стає питання аналізу основних засобів та напрямків підвищення ефективності. Під таким аналізом розуміють дослідження забезпеченням та використанням основних засобів, а також в якому технічному стані вони знаходяться. Окремим аспектом аналізу основних засобів є визначення наскільки вони впливають на прибуток від реалізації продукції. Цей вплив досліджується через динаміку обсягу продукції та собівартості [57].

Завданнями аналізу основних засобів є [58]:

- оцінка забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів основними засобами;
- відповідність величини, складу і технічного рівня основних засобів потребам технічний стан основних засобів;
- ступінь використання основних засобів і факторів, що впливають на його рівень;
- оцінка ступеня використання виробничої потужності, площ та устаткування.

Напрямки проведення аналізу основних фондів:

- структура основних засобів;
- наявність, стан, прогресивність та інтенсивність оновлення основних засобів;
- використання основних засобів, виробничих потужностей, площ і обладнання;
- аналіз рентабельності основних виробничих засобів;
- резерви збільшення випуску продукції та підвищення рівня інших показників за рахунок кращого використання засобів праці.

В залежності від участі у виробничому процесі основні засоби класифікують на виробничі та невиробничі. Виробничі основні засоби застосовуються у виробничому процесі протягом тривалого часу. До цієї групи належать:

- земельні ділянки;
- капітальні витрати на поліпшення земель;
- будинки, споруди та передавальні пристрої;
- машини та виробниче обладнання;
- транспортні засоби;
- інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- робоча і продуктивна худоба;
- багаторічні насадження;
- інші основні засоби.

На відміну від них невиробничі основні засоби у виробничому процесі участі не беруть. Прикладами таких основних засобів є житлові будинки, а також соціально-культурні об'єкти [59].

Аналіз основних засобів починається з дослідження їх структури. Даний вид аналізу проводиться з метою інформування менеджменту підприємства щодо складу основних засобів, а також співвідношенням між їх складовими. Після отримання результатів дослідження у вигляді виявлених тенденцій керівництво може прийняти рішення щодо подальших змін у

структурі.

Фактори, які можуть вплинути на склад та структуру основних засобів:

- галузь виробництва;
- особливості виробничого процесу;
- технологія виробництва;
- форма організації виробництва;
- методи організації виробництва;
- автоматизація виробничого процесу;
- особливості території розташування.

Результати дослідження складу та структури основних засобів досліджуваного підприємства наведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Склад і структура основних виробничих засобів ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 роки, тис.грн.

Показник	Роки						Відхилення			
	2019		2020		2021		2020 до 2019		2021 до 2020	
	Сума, тис. грн.	Час- тка, %	Сума, тис. грн.	Час- тка, %	Сума, тис. грн.	Час- тка, %	Сума, тис. грн.	Час- тка, %	Сума, тис. грн.	Час- тка, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього основних засобів	7231,0	100	7241,0	100	7267,7	100	10,0	-	26,7	-
у тому числі:										
Будинки та споруди	3920,9	54,2	3920,9	54,1	3865,8	53,2	0,0	-0,1	-55,1	-1,0
Машини та обладнання	831,2	11,5	824,4	11,4	870,6	12,0	-6,8	-0,1	46,3	0,6
Транспортні засоби	2123,6	29,4	2138,5	29,5	2138,5	29,4	14,9	0,2	0,0	-0,1
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	204,3	2,8	183,8	2,5	178,9	2,5	-20,6	-0,3	-4,8	-0,1
Багаторічні насадження	1,2	0,0	1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші НМА	149,8	2,1	172,2	2,4	212,6	2,9	22,4	0,3	40,4	0,5

Джерело: складено автором на основі Звіту про наявність і рух основних засобів

Отримані дані свідчать про те, що протягом досліджуваного періоду істотних змін не відбулось як за обсягом основних засобів, так і за їх структурою. Це свідчить про стабільну політику керівництва щодо основних засобів.

Найбільшу частку у структурі основних засобів займають будинки та споруди. Такий показник є типовим для підприємства такого типу, адже вартість будинків та споруд більша за вартість інших категорій основних засобів. Цей показник зазнав відносно найбільших змін протягом 2019-2021 рр. У 2021 році відбулось його зменшення на 55,1 тис грн.

Окрім будинків та споруд, вагому частку у структурі основних засобів займають транспортні засоби. Протягом 2019-2021 рр частки цієї категорії склали 29,4%, 29,5% та 29,4% відповідно. Таке місце у структурі пояснюється зокрема вартістю транспортних засобів та їх роллю у процесі діяльності підприємства. Саме завдяки ним відбувається пересування вантажів та людей як у межах підприємства, так і поза ним.

З отриманих даних необхідно також відмітити місце машин та обладнання у структурі основних засобів, зокрема наявність тенденції щодо збільшення їх частки. Таку тенденцію можна вважати позитивною тому, що дана категорія є основою виробничих засобів праці на досліджуваному підприємстві.

Найменшу частку у структурі основних засобів займають багаторічні насадження. Варто зазначити, що це єдиний показник, який не змінився взагалі.

Наступним етапом аналізу є визначення співвідношення активної та пасивної складових основних засобів. Такого розподілу зазнають виробничі основні засоби. Активною частиною є ті основні засоби, які здійснюють вплив на предмети праці. В цю категорію входять машини, обладнання, транспортні засоби. До пасивної частини зараховують засоби, які створюють умови праці. Прикладами пасивної частини основних засобів є будівлі, споруди, а також передавальні пристрої [60].

Даний аспект аналізу основних засобів наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Аналіз питомої ваги активної і пасивної частин основних виробничих засобів на кінець року ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 рр.

Показник	Роки					
	2019		2020		2021	
	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Промислововиробничі основні фонди, тис. грн.	7231,0	100	7241,0	100	7267,7	100
у тому числі: активна частина	2954,8	40,86	2962,8	40,92	3009,1	41,4
пасивна частина	4276,3	59,14	4278,1	59,08	4257,4	58,6

Джерело: складено автором на основі Звіту про наявність і рух основних засобів (форма №11-ОЗ)

Розрахунок відхилення показників активної та пасивної частини основних засобів представлений у табл 3.3.

Таблиця 3.3 – Відхилення питомої ваги активної і пасивної частин основних виробничих засобів на кінець року ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 роки

Показник	Відхилення			
	2020 до 2019		2021 до 2020	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
1	2	3	4	5
Промислововиробничі основні фонди, тис. грн.	10,0	-	26,7	-
у тому числі: активна частина	8,1	0,05	46,3	0,49
пасивна частина	1,9	-0,06	-20,8	-0,50

Джерело: складено автором на основі Звіту про наявність і рух основних засобів (форма №11-ОЗ)

Дані табл. 3.2 та табл. 3.3 свідчать про те, що співвідношення активної та пасивної частини основних засобів протягом досліджуваного періоду майже не змінилось, однак присутня тенденція збільшення активної частини

та зменшення пасивної. Така тенденція є позитивною, адже відбувається покращення структури основних засобів та збільшення виробничих потужностей. Разом з тим необхідно враховувати чи є таке співвідношення оптимальним.

Окрім цього, варто зазначити, що найбільшу питому вагу займає пасивна частина основних засобів. Роль даної категорії засобів не можливо недооцінити, тому що саме від умов праці залежать такі показники як продуктивність праці та плинність кадрів. Саме через це суттєвим є визначення оптимальності співвідношення активної частини та пасивної частини основних засобів, адже підвищення технічної оснащеності підприємства не повинна бути за рахунок погіршення умов праці.

Під час виробничого процесу неминучим є таке явище як знос основних засобів. Знос поділяють фізичний та моральний [61].

Фізичний знос виражається у тому, що предмет втрачає техніко-експлуатаційні якості, які були на початку його використання. Фізичний знос може з'явитися за декількох причин. По-перше, через безпосереднє використання предмета у виробництві. По-друге, через дію зовнішніх обставин таких як корозія металу або вивітрювання.

Зокрема виділяють наступні чинники впливу на фізичний стан основних засобів:

- якість матеріалів, з яких виготовлені елементи основних засобів;
- специфіка використання даного виду основних засобів;
- рівень кваліфікаційної підготовки працівників, які використовують у виробництві дані основні засоби;

Під специфікою використання розуміють частоту використання, необхідність проведення технічного огляду, стійкість до різних природних умов [62].

Моральний знос виражається у тому, що об'єкт основних засобів втрачає свою вартість через те, що не відповідає сучасним науково-технічним вимогам до виробничого процесу. Моральний знос може наступити ще до

фізичного зносу. Виділяють дві форми морального зносу:

- зниження витрат на виробництво вже існуючих об'єктів;
- поява нових, досконаліших об'єктів.

Окрім зазначеного розрізняють повний та частковий знос. При частковому зносі основні засоби потребують капітального ремонту. У випадку повного зносу відбувається заміна основних засобів.

Рівень технічного стану основних засобів визначається за допомогою розрахунку коефіцієнту зносу та придатності [63].

Коефіцієнт зносу вказує на рівень зносу основних засобів. Окрім цього, цей коефіцієнт вказує яка частка вартості основних засобів була перенесена на собівартість продукції. Недоліком коефіцієнта зносу є те, що він не відображає фактичного зносу основних засобів, а тому при їх реалізації потребує уточнення. Даний коефіцієнт розраховується відношенням суми зносу до первісної вартості об'єкта основних засобів.

Формула розрахунку коефіцієнту зносу:

$$K_{зн} = \frac{Зн}{ОФп}, \quad (3.1)$$

де $K_{зн}$ – коефіцієнт зносу;

$Зн$ – сума зносу об'єкта основних засобів за весь період функціонування (сума амортизаційних відрахувань від початку експлуатації основних засобів);

$ОФп$ – первісна вартість об'єкта основних засобів.

Коефіцієнт придатності є зворотним до коефіцієнту зносу. За допомогою даного коефіцієнту визначають частку основних засобів, що може бути задіяна в експлуатації. Існує декілька підходів щодо розрахунку даного коефіцієнту.

За першим способом його можна розрахувати як різниця між 1 та

коефіцієнтом зносу або різницю між 100% та обчисленим у відсотках коефіцієнтом зносу.

Другий спосіб полягає у співвідношенні залишкової вартості об'єкта до первісної вартості. В свою чергу залишкова вартість розраховується як різниця між первісною вартістю та сумою зносу [64].

Формули розрахунку коефіцієнта придатності:

$$K_{\text{пр}} = \frac{ОФ_3}{ОФ_{\text{п}}} = \frac{ОФ_{\text{п}} - З_{\text{н}}}{ОФ_{\text{п}}} = 1 - K_{\text{зн}}, \quad (3.2)$$

де $K_{\text{пр}}$ – коефіцієнт придатності основних засобів;

$ОФ_3$ – залишкова вартість основних засобів.

Необхідно звернути увагу на те, що коефіцієнт зносу та коефіцієнт придатності обчислюються на початок та кінець періоду.

Розрахунки технічного стану основних засобів наведені у табл. 3.4 .

Таблиця 3.4 – Показники технічного стану основних виробничих засобів ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 роки

Показник	Роки			Відхилення				Зміни за період	
	2019	2020	2021	2020 до 2019		2021 до 2020		абс.	%
				абс.	%	абс.	%		
Початкові дані:									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	7 231,0	7 241,0	7 267,7	10,0	0,1	26,7	0,4	36,7	0,5
2. Зношеність основних засобів, тис. грн	5 942,2	6 161,9	6 458,6	219,7	3,7	296,7	4,8	516,4	8,7
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	1 288,8	1 079,1	809,1	-209,7	-16,3	-270,0	-25,0	-479,7	-37,2

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розрахункові показники									
4. Коефіцієнт зношеності	0,82	0,85	0,89	0,03	3,55	0,04	4,43	0,07	8,14
5. Коефіцієнт придатності	0,18	0,15	0,11	-0,03	- 16,39	-0,04	- 25,3	-0,07	-37,54

Джерело: складено автором на основі Звіту про наявність і рух основних засобів (форма №11-ОЗ)

Аналіз отриманих даних показав, що протягом досліджуваного періоду спостерігається тенденція до збільшення зносу основних засобів та відповідно зменшення придатності основних засобів. Така тенденція є негативною, оскільки є ознакою деградації виробничого потенціалу підприємства, що характеризується зниженням вартості основних засобів, внаслідок збільшення їх фізичного та морального зносу. Тому менеджменту підприємства варто переглянути свою політику стосовно цього аспекту.

Зростання коефіцієнта зносу (і, відповідно, зниження коефіцієнта придатності) може бути зумовлене:

- методом нарахування амортизації, що застосовується;
- придбанням або отриманням від інших господарюючих суб'єктів основних засобів з рівнем зносу більше, ніж в середньому по підприємству;
- низькими темпами оновлення основних засобів;
- невиконанням завдання з введення в експлуатацію основних засобів та їх модернізації.

Окрім цього значення коефіцієнту зносу набагато вище за коефіцієнт придатності, що оцінюється як негативна тенденція. При нормативному значенні коефіцієнт зносу не повинен перевищувати 0,5.

Найбільший знос спостерігається у 2021 році. Відхилення у цьому році склало 4,8%.

Менеджменту підприємства необхідно враховувати, що процес заміни неефективного устаткування, яке піддалось фізичному та моральному зносу, на нове, яке може надавати кращі показники результативності і є

найважливішим резервом росту фондівдачі.

Варто зазначити, що такий процес оновлення основних засобів призводить до їх руху, що є окремим аспектом аналізу основних засобів.

Рух основних засобів – введення нового, сучасного обладнання та виведення застарілого з виробничого процесу. При аналізі руху основних засобів використовуються наступні коефіцієнти:

- коефіцієнт оновлення основних засобів;
- коефіцієнт вибуття основних засобів;
- коефіцієнт приросту основних засобів;
- коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів.

Коефіцієнт оновлення вказує на частку основних засобів, які були введені в експлуатацію, у загальній вартості основних засобів на кінець звітнього періоду. Нормативне значення коефіцієнту оновлення складає 0,1 та більше [65].

Формула розрахунку коефіцієнту оновлення:

$$K_{OH} = \frac{OZ_B}{OZ_K}, \quad (3.3)$$

де OZ_B – вартість придбаних основних фондів за звітний період;

OZ_K – вартість основних засобів на кінець звітнього періоду.

Коефіцієнт вибуття вказує на частку основних засобів, які були виведені з експлуатації, у загальній вартості основних засобів на кінець звітнього періоду. Рекомендованим значенням коефіцієнту вибуття є його тенденція до зменшення [66].

Формула розрахунку коефіцієнту вибуття:

$$K_B = \frac{OZ_{ВВВ}}{OZ_{П}}, \quad (3.4)$$

де $OЗ_{\text{вив}}$ – вартість виведених з експлуатації основних засобів за звітний період;

$OЗ_{\text{п}}$ – вартість основних засобів на початок звітного періоду.

Коефіцієнт приросту основних засобів вказує на рівень приросту основних фондів за певний період.

Формула розрахунку коефіцієнту приросту:

$$K_{\text{пр}} = \frac{OЗ_{\text{в}} - OЗ_{\text{вив}}}{OЗ_{\text{п}}}, \quad (3.5)$$

Коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів визначається як співвідношення вартості виведених з експлуатації основних засобів до вартості придбаних основних фондів.

Формула розрахунку коефіцієнту компенсації вибуття основних засобів:

$$K_{\text{в}} = \frac{OЗ_{\text{вив}}}{OЗ_{\text{в}}}, \quad (3.6)$$

Для загального аналізу руху основних засобів використовують баланс основних фондів. Формула розрахунку балансу [67]:

$$OЗ_{\text{п}} + OЗ_{\text{в}} = OЗ_{\text{вив}} + OЗ_{\text{к}}, \quad (3.7)$$

Розрахунок показників руху основних засобів наведений у табл. 3.5.

Отримані дані свідчать про те, що рівень оновлення основних засобів є нижче нормативного значення, проте має позитивну тенденцію до збільшення.

Таблиця 3.5 – Розрахунок показників руху основних засобів ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 роки

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
1	2	3	4
Початкові дані			
1. Вартість основних засобів на початок періоду (ОЗ _п), тис. грн.	7220,60	7231,00	7241,00
2. Вартість введених в експлуатацію основних засобів (ОЗ _в), тис. грн	10,39	37,29	96,57
3. Вартість виведених із експлуатації основних засобів (ОЗ _{вив}), тис. грн	0,00	27,37	69,86
4. Вартість основних засобів на кінець періоду (ОЗ _к), тис. грн	7231,00	7241,00	7267,70
Розрахункові показники:			
Коефіцієнти:			
5. Оновлення основних засобів (р. 2 : р. 4)	0,14%	0,51%	1,33%
6. Вибуття основних засобів (р. 3 : р. 1)	0%	0,38%	0,96%
7. Приросту основних засобів [(р. 2 – р. 3) : р. 1]	0,14%	0,14%	0,37%
8. Компенсації вибуття основних засобів (р. 3 : р. 2)	0%	73,39%	72,33%

Джерело: складено автором на основі Звіту про наявність і рух основних засобів (форма №11-ОЗ)

При аналізі коефіцієнту вибуття було виявлено, що присутня негативна тенденція збільшення значення даного показника.

Коефіцієнт приросту основних засобів має додатне значення, що характеризує позитивну тенденцію, адже це означає, що вартість уведених в дію основних засобів перевищує вартість вибутих основних засобів.

Коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів протягом досліджуваного періоду менше 100%, що вказує на переважно екстенсивні форми оновлення як всіх основних засобів, так і активної їх частини.

Таким чином, керівництву підприємства варто враховувати отримані результати аналізу динаміки, руху та технічного стану при оцінці впровадженого плану та політики щодо використання основних засобів. Зокрема необхідно вжити заходів щодо покращення ступеня оновлення основних засобів, адже рівень зносу основних засобів значно перевищує нормативне значення та є майже критичним.

3.2 Аналіз ефективності використання основних засобів та оцінка факторів впливу

При аналізі ефективності використання основних засобів використовуються наступні показники [68]:

- фондвіддача;
- фондомісткість;
- амортизаціомісткість;
- фондоозброєність;
- технічна озброєність;
- виробіток продукції на одного працівника;
- рентабельність.

Фондвіддача – показник, який показує дохід від реалізації готової продукції на одиницю основних фондів. Актуальність розрахунку даного показника зростає при умовах інфляції, адже вартість знарядь праці або капітального будівництва зростає дуже швидко. Тому доцільним є вирішення щодо розрахунку даного показника з урахуванням поточної ціни реалізації [69].

Формула розрахунку фондвіддачі:

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{Q}{\text{ОЗ}}, \quad (3.8)$$

де Q – обсяг продукції;

ОЗ – середньорічна вартість основних виробничих засобів.

Фондомісткість є оберненим показником до фондвіддачі. Цей показник вказує наскільки підприємство забезпечене основними засобами. Окрім цього, завдяки фондомісткості визначають витрати основних засобів

на одиницю продукції, що у майбутньому використовується для розуміння потреби або надлишку основних засобів для виробництва продукції.

Формула розрахунку фондомісткості:

$$\Phi_{\text{м}} = \frac{\overline{\text{ОЗ}}}{Q} \quad (3.9)$$

Для дослідження додаткової потреби або надлишку використовують наступну формулу 3.10:

$$\pm \Delta \overline{\text{ОЗ}} = (\Phi_{\text{мпл}} - \Phi_{\text{м0}}) * Q_{\text{пл}}, \quad (3.10)$$

де $\pm \Delta \overline{\text{ОЗ}}$ – економія або додаткове залучення основних засобів;

$\Phi_{\text{мпл}}, \Phi_{\text{м0}}$ – відповідно планова фондомісткість на наступний період і фактична фондомісткість у попередньому періоді;

$Q_{\text{пл}}$ - обсяг запланованої продукції на наступний період.

Показник амортизаціомісткість розраховується за формулою 3.11:

$$K_{\text{ам}} = \frac{A}{Q}, \quad (3.11)$$

де A – сума нарахованої амортизації;

Q – обсяг виготовленої продукції.

Фондоозброєність вказує вартість основних засобів на одного працівника. Рекомендованою тенденцією для цього показника є постійне зростання [70].

Формула розрахунку фондоозброєності:

$$\Phi_{O3} = \frac{\overline{O3}}{\overline{N}}, \quad (3.12)$$

де $O3$ – середньорічна вартість основних виробничих засобів;

N – середньооблікова чисельність працівників основної діяльності або робітників.

Наступним показником ефективності використання основних засобів є технічна озброєність. Технічна озброєність відображає скільки активної частини основних засобів припадає на одного працівника.

Формула розрахунку технічної озброєності:

$$T_{O3} = \frac{O3_a}{\overline{N}}, \quad (3.13)$$

де $O3_a$ – середньорічна вартість активної частини основних виробничих засобів.

Рентабельність основних засобів вказує на величину отриманого прибутку на одиницю вартості основних засобів. Даний показник використовується для аналізу ефективності виробничого процесу на підприємстві [71].

Формула розрахунку рентабельності основних засобів [65]:

$$P_{O3} = \frac{ЧП}{O3}. \quad (3.14)$$

де $ЧП$ – величина чистого прибутку.

Розрахунки, які були проведені для аналізу ефективності використання основних засобів, наведені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Аналіз ефективності використання основних засобів ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 рр.

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
1	2	3	4
Початкові дані:			
1. Обсяг виготовленої продукції, тис. грн	7485,0	6120,0	6600,8
2. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн в тому числі:	7225,8	7236,0	7254,4
2.1 Активної частини	2954,8	2958,8	2986,0
3. Чистий прибуток, тис. грн	480,8	43,1	443,5
4. Амортизація, тис. грн	497,6	219,7	296,7
5. Середньооблікова чисельність працюючих основної діяльності, осіб	40	38	38
Розрахункові показники			
6. Фондовіддача:			
6.1 Основних виробничих засобів (р. 1 : р. 2)	1,0	0,8	0,9
6.2 Активної частини (р. 1 : р. 2.1)	2,5	2,1	2,2
7. Фондомісткість:			
7.1 основних виробничих засобів (р. 2 : р. 1)	1,0	1,2	1,1
7.2 активної частини (р. 2.1 : р. 1)	0,39	0,48	0,45
8. Рентабельність, %:			
8.1. Основних виробничих засобів (р. 3 : р. 2) x 100	6,7	0,6	6,1
8.2. Активної частини (р. 3 : р. 2.1) x 100	16,3	1,5	14,9
9. Амортизаціємісткість продукції (р. 4 : р. 1)	0,066	0,036	0,045
10. Фондоозброєність (р. 2 : р. 5)	180,6	190,4	190,9
11. Технічна озброєність (р. 2.1 : р. 5)	73,9	77,9	78,6
12. Виробіток продукції на одного працівника, грн (р.1:р.5)	187,1	161,1	173,7

Джерело: складено автором на основі Звіту про наявність і рух основних засобів (форма №11-ОЗ)

Розрахунок відхилень наведений в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Аналіз відхилення показників ефективності використання основних засобів ПП «ГРБ «Енергія» за 2019-2021 роки

Показник	Відхилення				Зміни за період	
	2020 до 2019		2021 до 2020		Зміни за період	
	абс.	%	абс.	%		
1	2	3	4	5	6	7
Початкові дані:						
1. Обсяг виготовленої продукції, тис. грн	-1 365,0	-18,2	480,8	7,9	-884,2	-11,8

Продовження таблиці 3.7

1	2	3	4	5	6	7
2. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн в тому числі:	10,2	0,1	18,4	0,3	28,6	0,4
2.1 Активної частини	4,0	0,1	27,2	0,9	31,2	1,1
3. Чистий прибуток, тис. грн	-437,7	-91,0	400,4	929,0	-37,3	-7,8
4. Амортизація, тис. грн	-277,9	-55,8	77,0	35,0	-200,9	-40,4
5. Середньооблікова чисельність працюючих основної діяльності, осіб	-2	-5	0	0	-2	-5
Розрахункові показники						
6. Фондовіддача:						
6.1 Основних виробничих засобів (р. 1 : р. 2)	-0,2	-18,4	0,1	7,6	-0,1	-12,2
6.2 Активної частини (р. 1 : р. 2.1)	-0,5	-18,3	0,1	6,9	-0,3	-12,7
7. Фондомісткість:						
7.1 основних виробничих засобів (р. 2 : р. 1)	0,2	22,5	-0,1	-7,0	0,1	13,8
7.2 активної частини (р. 2.1 : р.1)	0,09	22,47	-0,03	-6,43	0,06	14,59
8. Рентабельність, %:						
8.1. Основних виробничих засобів (р. 3 : р. 2) x 100	-6,1	-	5,5	-	-0,5	-
8.2. Активної частини (р. 3 : р. 2.1) x 100	-14,8	-	13,4	-	-1,4	-
9. Амортизаціомісткість продукції (р. 4 : р. 1)	-0,031	-46,0	0,009	25,211	-0,022	-32,387
10. Фондоозброєність (р. 2 : р. 5)	9,8	5,4	0,5	0,3	10,3	5,7
11. Технічна озброєність (р. 2.1 : р. 5)	4,0	5,4	0,7	0,9	4,7	6,4
12. Виробіток продукції на одного працівника, грн (р. 1 : р. 5)	-26,1	-13,9	12,7	7,9	-13,4	-7,2

Джерело: складено автором на основі Звіту про наявність і рух основних засобів (форма №11-ОЗ)

Згідно з отриманими даними можна зробити наступні висновки.

Протягом досліджуваного періоду відбулось зменшення обсягу випущеної продукції на 11,8 %. Однак якщо розглядати цей період більш детально, то можна помітити позитивну тенденцію до поступового збільшення обсягів виробництва.

Відбулось збільшення середньооблікової вартості основних засобів загалом на 0,4 % та зокрема активної частини основних засобів на 1,1%, що можна вважати позитивною тенденцією.

Показник фондівдачі протягом досліджуваного періоду є доволі нестабільним. У 2020 році відбулось зменшення цього показника на 18,4 %, тоді як у 2021 році фондівдача збільшилась на 7,6 %, що свідчить про позитивну тенденцію.

Аналіз фондомісткості також показав нестабільну динаміку. У 2020 році відбулось збільшення показника на 22,5 %, а потім зменшення на 7%. Загалом таку тенденцію можна оцінити як позитивну, адже підприємство скорочує свої витрати основних засобів на одиницю продукції.

Рентабельність основних засобів зросла у 2021 році, що говорить про збільшення прибутку на одиницю основних засобів.

Зниження амортизаціємісткості продукції у звітному періоді у порівнянні з попереднім слід розглядати як досягнення підприємства, і сталося це у результаті зростання фондівдачі.

Позитивна тенденцію досліджується і у показника фондоозброєності. Протягом 2019-2021 рр. цей показник збільшився на 5,7% .

Аналогічна тенденція зберігається для показника технічної озброєності. Фіксується його зростання на 6,4%.

Важливим етапом при проведенні аналізу основних засобів є факторний аналіз. Даний вид аналізу використовується для дослідження впливу кожного фактору та виявлення резервів виробництва. При проведенні факторного аналізу варто враховувати такий аспект як розподіл показників на результативні та факторіальні [72].

Для такого виду аналізу ефективним є використання таких прийомів як абсолютні різниці та ланцюгова підстановка для мультиплікативної та змішаної моделей відповідно.

При використанні методу абсолютних різниць відбуваються такі етапи факторного аналізу:

- визначення відхилення показника в порівнянні із минулим періодом;
- оцінка впливу кожного фактору на відхилення;
- перевірка розрахунків.

Факторний аналіз обсягу виробництва починається з визначення відхилення. Розрахунки відхилення були проведені у табл. 3.7.

Розрахунок впливу факторів на обсяг виробництва наведений у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Факторний аналіз обсягів виробництва продукції на підприємстві

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Початкові дані:			
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	7 225,8	7 236,0	7 254,4
Фондовіддача основних виробничих засобів	1,0	0,8	0,9
Розрахункові показники:			
Вплив вартості основних виробничих засобів на обсяг виробництва			
у 2020р. порівняно з 2019р., тис. грн	10,6		
у 2021р. порівняно з 2020р., тис. грн	15,5		
Вплив фондівддачі на обсяг виробництва			
у 2020р. порівняно з 2019р., тис. грн	-1 375,6		
у 2021р. порівняно з 2020р., тис. грн	465,28		

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

За отриманими розрахунками можна зробити висновок, що найбільший вплив на динаміку обсягу виробництва продукції мала саме фондівддача.

Наступним етапом аналізу основних засобів є проведення факторного аналізу зміни вартості основних виробничих засобів.

Результати дослідження впливу факторів наведені в таблиці 3.9.

За отриманими розрахунками можна зробити висновок, що обидва фактори мали приблизно однаковий вплив на вартість основних виробничих засобів.

Ще одним етапом аналізу є проведення факторного аналізу фондівддачі.

Таблиця 3.9 – Факторний аналіз вартості основних виробничих засобів:

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Початкові дані:			
Обсяг виготовленої продукції, тис. грн.	7 485,0	6 120,0	6 600,8
Фондомісткість основних виробничих засобів	1,0	1,2	1,1
Розрахункові показники:			
Вплив обсягу виготовленої продукції на вартість основних виробничих засобів			
у 2020р. порівняно з 2019р., тис. грн	-1 317,7		
у 2021р. порівняно з 2020р. , тис. грн	568,5		
Вплив фондомісткості продукції на вартість основних виробничих засобів			
у 2020р. порівняно з 2019р., тис. грн	1 327,9		
у 2021р. порівняно з 2020р. , тис. грн	-550,13		

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Дослідження впливу факторів наведено в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 – Факторний аналіз фондівіддачі

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Початкові дані:			
Фондоозброєність	180,6	190,4	190,9
Продуктивність (виробіток на 1 працівника), грн	187,1	161,1	173,7
Розрахункові показники:			
Вплив продуктивності праці на фондівіддачу			
у 2020р. порівняно з 2019р., тис. грн	-0,14		
у 2021р. порівняно з 2020р. , тис. грн	0,07		
Вплив фондоозброєності праці на фондівіддачу			
у 2020р. порівняно з 2019р., тис. грн	-0,06		
у 2021р. порівняно з 2020р. , тис. грн	0,030		

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Факторний аналіз фондівіддачі показав, що найбільший вплив на цей показник мала саме продуктивність праці.

Завершальним етапом є факторний аналіз рентабельності основних виробничих засобів (таблиця 3.11).

Таблиця 3.11 – Факторний аналіз рентабельності

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Початкові дані:			
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	7 225,8	7 236,0	7 254,4
Чистий прибуток, тис. грн.	480,8	43,1	443,5
Розрахункові показники:			
Вплив вартості основних виробничих засобів на рентабельність			
у 2020р. порівняно з 2019р., тис. грн.	-0,05		
у 2021р. порівняно з 2020р. , тис. грн.	-0,02		
Вплив чистого прибутку на рентабельність			
у 2020р. порівняно з 2019р., тис. грн.	-6,05		
у 2021р. порівняно з 2020р. , тис. грн.	5,52		

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Таким чином найбільший вплив на рентабельність основних засобів мав саме чистий прибуток.

3.3 Напрями удосконалення управління основними засобами на підприємстві

Аналіз основних засобів на підприємстві ПП «ГРБ «Енергія» показав, що питанню основних засобів приділяють недостатньо уваги. Особливо ця проблема постає при дослідженні частки придатних для використання основних засобів.

Керівництву підприємства необхідно створити всі умови для того, щоб вчасно проводити оновлення основних засобів. Таке оновлення проводиться у вигляді поточних або капітальних ремонтів на основі умов використання засобів, а також їх структури. Для досягнення цієї мети необхідно дослідити та врахувати особливості експлуатації об'єктів основних засобів для їх

подальшого безперервного використання. Внаслідок цього з'являється можливість розробки актуального графіку ремонтних робіт. Після отримання даного графіку адміністрація підприємства може спланувати витрати на фінансове забезпечення поточних або капітальних ремонтних робіт [73].

При здійсненні аналізу фінансового стану підприємства, а також при аналізі основних засобів була виявлена тенденція до спаду показників діяльності у 2020 році та їх зростання у 2021 році. Причина такої динаміки полягає у впливі пандемії коронавірусу та зменшенням економічної активності всіх бізнес-структур. Така ситуація є доволі розповсюдженою, адже пандемія COVID-19 спричинила зміни в багатьох галузях економіки, а також призвела до економічних втрат майже в кожній країні світу. Тільки в Україні протягом 2020 року відбулось падіння промисловості на 48% [74].

Під час детального дослідження причин та наслідків впливу кризи на фінансовий стан підприємства були виявлені найбільш вразливі аспекти бухгалтерського обліку:

- знецінення фінансових активів;
- зміна умов контрактів;
- оцінка запасів;
- резерви під збиткові договори;
- податкові наслідки;
- справедлива вартість активів.

Зокрема зміна справедливої вартості активів може спричинити стратегічні зміни у структурі активів та пасивів балансу. За сучасних умов експертам доводиться проводити оцінку вартості з використанням закритих даних, які обумовлені перш за все нестабільністю ринків [75].

Щодо податкових наслідків, то для того, щоб оцінити чи здатне підприємство відшкодувати вартість тимчасових різниць, що підлягають вирахуванню, необхідно врахувати всю наявну інформацію.

Окрім цього особливо проблемним питанням є нарахування амортизації основних засобів. Причиною таких труднощів є те, що

обладнання може не використовуватись протягом тривалого періоду через карантинні обмеження. Подолання цієї проблеми можна здійснити двома методами. Перший полягає у тому, що у консервуванні обладнання на час простою. При другому методі амортизаційні відрахування можна відносити на інші витрати операційної діяльності та застосовувати при цьому проводку Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності» Кт 131 «Знос основних засобів». Технологія поставок ПП «ГРБ «Енергія» визначається тісною співпрацею з виробниками електротехнічного устаткування. Виходячи з цієї інформації для подолання наслідків та для запобігання подібних спадів у майбутньому менеджменту необхідно звернути увагу на вплив такого фактору як можливе порушення ланцюжків поставок на ефективне продовження діяльності підприємства.

Окрім зазначеного для оптимального планування діяльності під час кризи керівництву необхідно враховувати ще такі фактори впливу:

- зменшення обсягів виробництва;
- зменшення попиту та пропозиції товарів і послуг;
- підвищення рівня кредитного ризику;
- підвищення ризику ліквідності, як власного, так і контрагентів;
- негативний валютний вплив.

Здійснення своєї діяльності в умовах економічної нестабільності вимагає від менеджменту приділення особливої уваги до обтяжливих контрактів. Під цим визначенням розуміють контракти, виконання яких не передбачає отримання економічних вигід більших за понесені витрати. Прикладом такого договору може бути ситуація припинення виробництва, банкрутство постачальника або падіння попиту.

Проведений аналіз дає можливість зробити висновок, що пандемія COVID-19 мала значний вплив на діяльність підприємства, а тому для того, щоб подолати ці наслідки підприємству необхідно адаптуватись під сучасні умови ведення бізнесу та ввести деякі зміни при впровадженні своєї діяльності.

ВИСНОВКИ

Сучасні умови вимагають від організацій раціонального використання наявних ресурсів і пошуку резервів підвищення ефективності функціонування. У зв'язку з цим необхідно правильно оцінювати власний потенціал і максимально використовувати умови, створені зовнішнім середовищем. Це вимагає ретельної аналітичної роботи, що дозволяє не тільки виявити, але і грамотно реалізувати як внутрішній потенціал, так і виникаючі можливості зовнішнього середовища, з метою підвищення результатів функціонування.

Таким чином, в роботі були розглянуті та вирішені наступні завдання.

Розкрито економічну сутність поняття «основні засоби».

Розглянувши різні підходи авторів до визначення поняття основних засобів, можна зробити висновок, що основні засоби - це кошти, які беруть участь у господарській діяльності тривалий час і зношуються поступово, беруться в облік за первісною вартістю, відображаються в балансі за залишковою вартістю.

Основні засоби беруть участь у виробничому процесі тривалий час, обслуговують велику кількість виробничих циклів і, поступово зношуючись в процесі виробництва, переносять свою вартість частинами на продукцію, що випускається, зберігаючи при цьому натуральну форму. Така особливість основних засобів обумовлює необхідність їх максимально ефективного використання.

Охарактеризовано методичні аспекти аналізу основних засобів.

Аналіз стану, динаміки та ефективності використання основних засобів впливає на пошук резервів підвищення технічного забезпечення та результативність підприємства в цілому. А це свідчить про важливість вивчення методики проведення аналізу основних засобів на підприємстві.

За результатами проведеного дослідження визначено, що методика

аналізу основних засобів складається з таких етапів, як:

- аналіз забезпеченості основними засобами (аналіз динаміки, структури та складу, аналіз технічного стану та оновлення основних засобів);
- аналіз ефективності використання основних засобів (аналіз фондоддачі, фондомісткості, рентабельності, фондоозброєності);
- аналіз ефективності використання виробничих площ та екстенсивного й інтенсивного використання виробничого устаткування.

Досліджено нормативно-правову базу та зарубіжний досвід обліку основних засобів.

Щодо нормативно-правового регулювання обліку основних засобів, то воно вирізняється серед інших об'єктів бухгалтерського обліку власною специфікою. Перш за все через те, що пов'язане із розмаїттям нормативної бази. В даному випадку мова йде про те, що висвітлення інформації щодо певних питань організації обліку основних засобів присутнє не тільки в НП(С)БО №7 «Основні засоби» [12], а й у Податковому кодексі України [13].

Окрім цього, не слід забувати той факт, що більшість підприємств, зокрема, що відносяться згідно вітчизняного законодавства до великих, а також інші підприємства, що наведені в переліку Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [24], мають оприлюднювати фінансову звітність, в якій відображаються основні засоби вже за міжнародними стандартами, в яких також наявна нормативна база, що стосується обліку даного бухгалтерського об'єкту. Сюди ж буде входити Концептуальна основа фінансової звітності [27], хоч вона і вміщує здебільшого узагальнену інформацію щодо активів в цілому, проте й основні засоби відносяться саме до даної групи.

Розглянуто методи нарахування амортизації основних засобів.

Таким чином, було визначено, що нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом, і призупиняється на період його реконструкції, модернізації,

добудови, дообладнання та консервації.

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів:

- прямолінійного;
- зменшення залишкової вартості;
- прискореного зменшення залишкової вартості;
- кумулятивного;
- виробничого.

При виборі методу нарахування амортизації необхідно враховувати якості об'єкта основних засобів, його потужність, інтенсивність і строк використання.

5. Здійснити економіко-організаційну характеристику підприємства.

Далі, було розглянуте приватне підприємство «ГРБ «Енергія», яке спеціалізується на комплексних поставках всього спектра електрообладнання до 110 кВ і має одну з найбільших електротехнічних баз України.

Керівництво підприємством здійснює директор, який призначається на посаду розпорядженням власника. Загальна структура підприємства складається з комплексу виробничих та обслуговуючих підрозділів, а також апарату управління підприємством.

Для кращого розуміння діяльності ПП «ГРБ «Енергія» було проведено аналіз його основних економічних показників діяльності за останні три роки, у ході якого було зроблено висновок, що підприємство є прибутковим за досліджуваний період.

6. Вивчити особливості ведення бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві.

Оцінка та облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів здійснюються відповідно до вимог бухгалтерського обліку та податкового законодавства. Основні засоби класифікуються за групами відповідно до П(С)БО №7. Амортизація основних засобів та інших необоротних активів розраховується за кожним окремим об'єктом: в

бухгалтерському та податковому обліку – із залишкової вартості за прямолінійним методом.

З метою забезпечення достовірних даних бухгалтерського обліку та звітності перед складанням річної фінансової звітності проводиться інвентаризація активів і зобов'язань підприємства. Надходження, внутрішнє переміщення та вибуття основних засобів, пов'язаних зі здійсненням господарських операцій, оформлюють типовими формами первинної облікової документації, які затвердженні наказом Міністерства статистики «Про затвердження типових форм первинного обліку».

На підприємстві розроблено і затверджено робочий план рахунків, згідно якого облік основних засобів ведеться на рахунок 10 «Основні засоби».

Дано оцінку забезпеченості даного підприємства основними засобами та здійснити аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Згідно з отриманими даними під час виконання аналізу динаміки, руху та технічного стану, а також ефективності використання основних засобів можна зробити наступні висновки.

Досліджуючи склад та структуру основних засобів підприємства було виявлено, що істотних змін як за обсягом основних засобів, так і за їх структурою не відбулось. Це свідчить про стабільну політику керівництва щодо управління основними засобами. Також варто звернути увагу на той факт, що місце машин та обладнання у структурі поступово збільшується з кожним роком. Таку тенденцію можна вважати позитивною тому, що дана категорія є основою виробничих процесів на підприємстві.

Аналіз отриманих даних показав, що спостерігається тенденція до збільшення зносу основних засобів та відповідно зменшення придатності основних засобів. Така тенденція є негативною, оскільки є ознакою деградації виробничого потенціалу підприємства, що характеризується зниженням вартості основних засобів, внаслідок збільшення їх фізичного та

морального зносу. Рівень оновлення основних засобів також є нижче нормативного значення, проте має позитивну тенденцію до збільшення.

Протягом досліджуваного періоду відбулось зменшення обсягу випущеної продукції на 11,8 %. Однак якщо розглядати цей період більш детально, то можна помітити позитивну тенденцію до поступового збільшення обсягів виробництва.

Відбулось збільшення середньооблікової вартості основних засобів загалом на 0,4 % та зокрема активної частини основних засобів на 1,1%, що можна вважати позитивною тенденцією.

Показник фондівдачі протягом досліджуваного періоду є доволі нестабільним. У 2020 році відбулось зменшення цього показника на 18,4 %, тоді як у 2021 році фондівдача збільшилась на 7,6 %, що свідчить про позитивну тенденцію.

Аналіз фондомісткості також показав нестабільну динаміку. У 2020 році відбулось збільшення показника на 22,5 %, а потім зменшення на 7%. Загалом таку тенденцію можна оцінити як позитивну, адже підприємство скорочує свої витрати основних засобів на одиницю продукції. Зниження амортизаціємісткості продукції у звітному періоді у порівнянні з попереднім слід розглядати як досягнення підприємства, і сталось це у результаті зростання фондівдачі.

Рентабельність основних засобів зросла у 2021 році, що говорить про збільшення прибутку на одиницю основних засобів.

Позитивна тенденція досліджується і у показника фондоозброєності. Протягом 2019-2021 рр. цей показник збільшився на 5,7% .

Аналогічна тенденція зберігається для показника технічної озброєності. Фіксується його зростання на 6,4%.

Визначено напрямки покращення використання основних засобів.

Підприємству було запропоновано розробити наступні заходи щодо удосконалення обліку та управління основними засобами:

– переглянути свій підхід до ведення інвентаризації та вдосконалити

Наказ про облікову політику;

- своєчасно оновлювати виробничі потужності, підтримуючи їх на оптимальному рівні;
- ретельний контроль над правильністю експлуатації основних засобів;
- якісний розвиток нових основних засобів і виробничі потужностей (в тому числі за рахунок своєчасного професійного розвитку обладнання, що обслуговує персонал).

Ці заходи дозволять більш ефективно використовувати основні засоби підприємства, що є одним із способів зниження витрат, підвищення рентабельності продукції, що випускається.

Використання і стан основних засобів є важливим аспектом аналітичної роботи, оскільки вони є матеріальним досягненням науково-технічного прогресу, що є найважливішою обставиною підвищення ефективності виробництва.

Таким чином, всі завдання виконані та мета роботи досягнута.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Завадський Й.С., Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 356 с.
2. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування : навч. посіб. Чернігів : КГН, 2011. 406 с.
3. Литнева Н.А., Федорова Т.В. Бухгалтерський облік : підручник Київ : ФОРУМ; ИНФРА-М, 2006. 496 с.
4. Сук Л.К. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2012. 647 с.
5. Верхоглядова Н.І., Шило В.П. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навч.-практ. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
6. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики / за ред. А.М. Коваленко : підручник. Дніпро : Баланс-Клуб, 2006. 1024 с.
7. Агрес О.Г. Економічна ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.04. Львів, 2013. 20 с.
8. Коваленко О.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Вип. 7. 2014. С. 20-27.
9. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях : навч. посіб. Тернопіль : ТРП, 2012. 356 с.
10. Бабяк Н.Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2005. № 10(82). С. 177-185.
11. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» від 12.10.2010 р. № 1202. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/929_067 (дата звернення 17.11.2022).

12. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068 (дата звернення 17.11.2022).

13. Податковий кодекс України. Харків, Одіссей, 2012. 648 с.

14. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова. *Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України*. Київ, 1998. 736 с.

15. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банку України» від 20.12.2005 р. № 480. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379_068 (дата звернення 17.11.2022).

16. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник : навч. посіб. Житомир : Рута, 2001. 224 с.

17. Михайлов А.М. Основні засоби: визначення та класифікація. *Вісник СДаУ*. Вип. 1(10). 2001. С. 156-159.

18. Проблеми інтенсифікації відтворювальних процесів на підприємствах харчової промисловості. *Сучасні проблеми економіки підприємств*. URL: http://oblik.ua/laws/show/929_068 (дата звернення 20.11.2022).

19. Єпіфанова І.Ю. Аналіз відтворення і використання основних засобів підприємств. *Економічний простір* № 58. 2012. С. 172-177.

20. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068 (дата звернення 21.11.2022)

21. Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Волоська Н.Р. Сутність поняття «основні засоби». *Східна «Європа: економіка, бізнес та управління»* Випуск 4. 2016. С.127-131.

22. Городянська Л.В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку і аналізу : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 224 с.

23. Домбровська Н.Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»* Вип. 9(1). 2012. С. 340-349.

24. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення 17.11.2022).

25. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення 17.11.2022).

26. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291, із змінами і доповненнями від 25 вересня 2009 р. № 1125. URL: http://search.ligazakon.ua /l_doc2.nsf/link1/an/4/REG4186.html#4 (дата звернення 17.11.2022).

27. Концептуальна основа фінансової звітності: наказ Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/929_009#Text. (дата звернення 17.11.2022).

28. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: наказ Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення 17.11.2022).

29. Попович В. І. Облік основних засобів: порівняльний аналіз МСБО та П(с)БО. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»* № 721. 2012. С. 216-219.

30. Міжнародна практика та вітчизняний досвід обліку необоротних

активів. URL: <http://www.mnau.edu.ua/studentresearchjournal/studentresearchjournal021.pdf>. (дата звернення 17.11.2022).

31. Аналітичні методи контролю на стадії повної автоматизації. Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/analitichni-metodi-kontrolyu-na-stadii-povnoi> (дата звернення 14.11.2022).

32. Белозерцев В.Г., П'ятіна А.Г. Методологічні аспекти оцінки основних засобів за міжнародними стандартами. Глобальні та національні проблеми економіки : навч. посіб. Миколаїв : ЦУЛ, 2017. 356 с.

33. Румянцева . А.М. Економічна енциклопедія. *Політична економія* : підручник Київ : Знання, 1979. 624с.

34. Житна І.П., Нескреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств : підручник Київ : Вища школа, 2009. с. 345.

35. Бондаренко Н. М. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів. *Вісник ОНУ імені І.І.Мечникова*, 2015. №1.1. С. 157-161. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2015_20_1_1/37.pdf.

36. Гречко С. М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2011. С. 23-31. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/46881/43697>.

37. Гуцаленко Л.В., Гловюк А.С., Ковальчук І.В. Організація обліку та аудиту основних засобів. *Економіка і суспільство*, 2017. №8. С.741-747. – URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/123.pdf.

38. Теоретичні засади фінансово-господарського контролю. URL: https://pidruchniki.com/14170120/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/modul_teoretichni_zasadi_finansovo-gospodarskogo_kontrolyu.

39. Оцінка основних засобів за міжнародними стандартами обліку. URL: http://konf.amsfo.com.ua/ocinkasnovnixzasobivza_mizhnarodnimi_standartami_obliku_(дата звернення 07.11.2022).

40. Офіційний сайт приватного підприємства «ГРБ «Енергія». URL: <http://www.energy-hrb.com.ua/company/>.

41. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», наказом Міністерства фінансів України 29.11.99 р. № 290. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068 (дата звернення 17.10.2022).

42. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. №246. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068 (дата звернення 17.10.2022).

43. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. №242. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068 (дата звернення 17.10.2022).

44. Наказ Міністерства статистики «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.1995 року №352. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068 (дата звернення 17.10.2022).

45. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості».: Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 01.01.2012 р. №929-014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_047 (дата звернення 23.10.2022).

46. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03> (дата звернення 02.10.2022).

47. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 URL:<http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0635201-13> (дата звернення 02.10.2022).

48. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: наказ

Міністерства фінансів України від 07.11.2003р. №617.

49. Ратушенко О. І. Контроль за використанням основних засобів. 2017. 10 с. URL: <https://www.sworld.com.ua/konferu5/46.pdf> .

50. Єршова Н.Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект. *Економіка і суспільство*. №14. Київ, 2018. С. 894–903.

51. Іващенко І. М. Визначення справедливої вартості при перевірці необоротних активів на зменшення. *Науковий вісник ХДУ*. № 13. 2015. С. 142-145.

52. Оцінка основних засобів. URL: http://www.vobu.com.ua/ukr/crib_categories/question/65.

53. Самбурська Н. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами: теорія і практика (на прикладі підприємств водопровідно-каналізаційного господарства) : монографія Полтава : РВВ ПУЕТ, 2015. 289 с.

54. Шайкан А.В. Бухгалтерський облік у прийнятті управлінських стратегічних рішень : навч. посіб. Київ : Знання, 2009. 303 с.

55. Яловега Л.В. Облік витрат на ремонт та поліпшення основних засобів: бухгалтерський і податковий аспект. *Полтавська державна аграрна академія*. № 10(4). 2013. С. 460-466.

56. Яцунська О. С. Процедура зменшення корисності основних засобів: організаційно-методичні аспекти. *Бізнесінформ* № 8. 2016. С. 130-140.

57. Столяр Л. Г. Особливості обліку поточного та капітального ремонту основних. *Економіка. Управління. Інновації*. №2. 2016. С. 22-30.

58. Аналіз наявності, стану та ефективності використання основних засобів. URL: https://pidru4niki.com/87172/finansii/analiz_nayavnosti_stanu_efektivnosti_vikoristannya_osnovnih_zasobiv (дата звернення: 07.12.2022).

59. Васильківський Д. М. Аналіз ефективності використання основних засобів промислових підприємств *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. № 3(2). 2018. С. 61-64.

60. Дєєва Н., Дедіков О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2007. 328 с.
61. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. (дата звернення: 06.12.2022).
62. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз : підручник. Київ : Знання, 2008. 487 с.
63. Ковальчук І.В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 679 с.
64. Ковальчук Н. О. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України. *Молодий вчений*. 111 № 10 (50). 2017. С. 910-914.
65. Кононова О. Є. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Дніпро : ДВНЗ ПДАБА, 2018. 102 с.
66. Малахов В. Удосконалення організації обліку і аудиту основних засобів на підприємстві. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. Вип. 1. 2016. С. 48-56
67. Матусевич О. О. Проблеми удосконалення обліку основних засобів на підприємствах : матеріали 80 міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку залізничного транспорту» (Дніпро, 23-24 травня 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 286-287.
68. Попова В. Д. Особливості нарахування амортизації та її вплив на відтворення основних засобів. *Молодий вчений*. № 10 (1). 2018. С. 374-380.– URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10%281%29__91.
69. Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник Київ : КНЕУ, 2010. 258 с.
70. Танчин А. І. Ефективність використання основних засобів на підприємстві: система показників оцінки та напрями їх підвищення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія:

Економіка. Вип. 4. 2017. С. 77-80.

71. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430с.

72. Шкільник І. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

73. Лучко М. Р., Жукевич А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль:, ТНЕУ, 2016. 304 с.

74. Ефективність використання основних фондів підприємства. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/> (дата звернення: 06.12.2022).

75. Возняк Г., Жеребило І. Мінливість економіки в умовах пандемії: фінансово-економічні наслідки для країни та територіальних громад. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Вип. 3. 2020. С.51-57. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-03-51-57>.

ДОДАТОК А

ДОДАТОК Б

ДОДАТОК В